

prosvetni delavec

JURE GARTNER

Otrok ima pravico svobodno živeti

Skušal se bom živeti v zdajšnje družbene okoliščine: nova družbena razmerja, prevrednotenje vrednot, novi programi in cilji institucionalnega izobraževanja in vzgajanja, napovedi nove socialne in zdravstvene politike, spremenjenega gospodarskega reda, pravne ureditve države Slovenije, nove družinske politike. Vse novo, jaz pa naj pišem o otrocih, o uresničevanju konvencije o njihovih pravicah, torej o varovanju otrok iz vseh zornih kotov tega dokumenta. Naloga, zahtevna celo za največje optimiste in temeljite poznavalce zapletenega družbeno-gospodarskega, pravnega, kulturnega, socialnega in izobraževalnega sistema, ki naj bi se prenovil, humaniziral in omogočil Slovincem, da bi se razvijali enakopravno in se potrdili v raz-

viti Evropi. Naš otrok, če ga presojava z nekaj realizma in čustvenosti, je bitje, ki ga pospremimo na pot z veseljem in optimizmom, nato pa ga kaj hitro usmerimo na tirnice pospešenega vlaka, na pot k odraslosti, z vsemi spodbudami in omejitvami. V pehanju za blaginjo smo zasnovali vse vrste družinskih nadomestil in tako le posredno skrbeli za otroke, hkrati pa razglašali načelo, da je otrok subjekt vzgojno-izobraževalnega procesa. Čeprav smo še zmeraj prepričani, da za otroka kar najbolj skrbimo, pa z mnogimi posegi v resnici samo blažimo stiske odraslih. Če postaje zamenjamo, začne vlak nujno voziti počasneje in po navadi obtiči na stranskih tirih. Treba je torej spremeniti vozni red, posodobiti

sistem – vse njegove dele. Povedano drugače: začrtati takšno družbeno politiko, ki bo skrbela za otroka vsestransko in ga spoštovala kot človeka – od njegovega spočetja do osemnajstega leta starosti, tako kakor določa Konvencija o otrokovih pravicah. Ta dokument je sprejela Generalna skupščina Združenih narodov novembra 1989. Zdaj je čas, ko naj bi ga ratificirale države, in med njimi tudi Slovenija. Konvencija o otrokovih pravicah, ki se je porodila iz spreminjenih razmer v svetu, je univerzalna. Posega v odgovornost držav, da kar najbolj varujejo otroka in tudi mater v prednatalnem obdobju, saj sta življenje in preživetje temeljna pravica vsakega otroka. Pomembna značilnost Konvencije o otrokovih

Med drugim preberite

- SAMOSTOJNOST ŠOLE – OBET ALI ZABLODA? str. 2
- KAKŠNA JE PISMENOST ZA DANAŠNJO RABO, str. 2
- ŠTIRI VPRAŠANJA NAŠE ŠOLE, str. 3
- RAZMERJA MED NARODI IN NARODNOSTMI V JUGOSLAVIJI, str. 3
- PRENOVLJENE VSEBINE IN POSODOBLJENI PROGRAMI V SREDNJI ŠOLI, str. 5
- PRAV RAZUMLJENA DRUGAČNOST, str. 7

pravicah je doslednejše uveljavljanje načela enakosti spolov. Otrokom zagotavlja splošne državljanske pravice in tudi pravico do pridobitve državljanstva. Poudarjene so socialno-ekonomske pravice otrok, pravica do primerne zdravstvene varstva in zdravega okolja ter izobraževanja. Posebna skrb je namenjena duševno in telesno prizadetim otrokom, hkrati pa je poudarjena tudi pravica, da se ti otroci izobrazijo in usposobijo za primeren poklic in zaposlitev. Tudi etnične, verske, in jezikovne manjšine ter avtohtono prebivalstvo imajo pravico razvijati svojo kulturo, veroizpoved ter uporabljati svoj jezik. To pa je v naši republiki enako pomembno kot drugje v Jugoslaviji.

Konvencija zavezuje države podpisnice, da bodo določale primerno pravno varstvo mladostnim osumljencem in storilcem kaznivih dejanj, otrokom v oboroženih spopadih in varovale otroke pred jemanjem mamil in drugimi zlorabami, pred krutostjo odraslih v družini in družbenem okolju, gospodarskim izrabljanjem, prostitucijo, spolnimi zlorabami idr.

Za pedagoške delavce in šolsko oblast je zlasti pomemben tisti del Konvencije, ki govori o pravicah otrok do izobraževanja in vzgoje. Glede na velike kulturne, gospodarske, socialne, šolske in druge razlike razvitega in nerazvitega sveta so zahteve Konvencije temeljit poskus, da bi se tudi nerazviti svet z izobrazbo hitreje razvijal. Zdi se, da so v naši srednje razviti republiki Sloveniji ta določila že dosežena.

Konvencija na primer govori o otrokovi pravici do izobrazbe, ki naj bi jo zagotovili z obveznim in brezplačnim osnovnim šolanjem. Če prvi del tega določila pri nas ni sporen, pa smo glede drugega še precej daleč od cilja. Konvencija tudi določa, naj države »spodbujajo različne oblike srednjega šolanja s splošnim in poklicnim šolanjem vred, skrbijo, da je takšno šolanje dosegljivo in dostopno vsakemu otroku, ter sprejemajo ukrepe za brezplačno šolanje in za denarno pomoč. Z vsemi sredstvi, ki so na voljo, naj zagotovijo, da bo višje šolanje dostopno vsem glede na njihove sposobnosti.« Vseh teh določil pa v naši republiki za zdaj še ni mogoče uresničiti niti s socialnim programom, študentsko politiko ali z ukrepi fakultet. To dokazujejo tudi ne-normalno velik osep in množične omejitve vpisa na fakultete. Zapisana načela ostajajo torej le želja – kljub spoznanju v najnovejši Strategiji razvoja šolstva v Sloveniji – da je število Slovencev z visoko izobrazbo v naši republiki precej daleč od razvite Evrope, in kljub vsesplošnemu razglašanju, da je znanje vstopnica v raz-

viti svet. Visoko postavljeni cilj, naj se v ponovno vpeljane gimnazije vpiše od 20 do 25 odstotkov rodu na leto, je torej dobrodošel, njegovo uresničenje pa precej ogroža le 4-odstotni delež narodnega dohodka za šolstvo; ta bo prizadel zlasti kakovost vzgojno-izobraževalnega dela. Takšen preskromni delež onemogoča uresničitev tistih določil Konvencije, ki poudarjajo, da »mora biti izobraževanje otrok usmerjeno k popolnemu razvoju otrokove osebnosti, nadarjenosti ter umskih in telesnih sposobnosti«. Kako to doseči v prenatrpanih šolah, zlasti v velikih mestih, v šolah, ki so slabo opremljene z učili in drugimi viri znanja? Kako uresničiti že dolgo načrtovano notranjo diferenciacijo in individualizacijo pouka in vzgoje v oddelkih, v katerih je več kot 30 učencev? Ali lahko učitelj v takšnih razmerah daje znanju prednost pred neznanjem? Kako prenoviti šolsko delo in zmanjšati osep že v osnovni šoli; doseči, da bodo vzgojitelji – učitelji bolj organizirali delo in ne bodo le oni edini viri informacij?

Če smo že do uresničevanja nekaterih določil Konvencije za držano optimistični ali celo skeptični, pa to še ne pomeni, da naš šolski sistem ne bi mogel postati sodoben in učinkovit – takšen, v katerem bo otrok veliko pridobil in se ne bo počutil ogroženega.

V šolah s posodobljenim vzgojno-izobraževalnim programom je treba razbremeniti učence, saj nas mnogi strokovnjaki opozarjajo, da so otroci psihično in fizično zdravstveno ogroženi.

Z notranjim – pedagoškim ukrepanjem moramo spodbujati, in ne kaznovati, odkrivati znanje, in ne neznanja, krepiti kulturne, športne in druge dejavnosti. Le tako se bo šola približala nadaljnji zahtevi Konvencije, »da naj države podpisnice spodbujajo in podpirajo otrokovo pravico do udeležbe v kulturnem in umetniškem življenju ter spodbujajo ustrezne in enake možnosti kulturnega, umetniškega, razvedrilnega in prostora delovanja«.

Pozivi in akcije za boljše kakovost življenja in srečnejše otroštvo so sicer v naših šolskih programih upoštevani (pa tudi v športnih, kulturnih organizacijah. Rdečem križu, Zvezi prijateljev mladine Slovenije in še kje). Koliko smo vse to sposobni in pripravljeni uresničiti, pa je poleg objektivnih možnosti odvisno tudi od naše kulturne – pedagoške zavesti.

Ker je bila šola zmeraj zrcalo svojega časa, je tudi tokrat naša pravica in dolžnost, da Konvencijo spoštujemo in jo postopoma skušamo čim bolj dosledno uresničevati. V dobro naših otrok in samo z najboljšim za otroke.

Jože Kološa: Sanjal sem, da sta se najini sencu srečali (svetlobni zapis), 1989

Jože Kološa ustvarja fotografsko že kar pet desetletij. Fotografske zamisli so se mu v tem polstoletnem obdobju razvijale postopoma, od fotografije do fotografije, od ciklusa do ciklusa. Od prvih krajinarskih in socialnih fotografij iz leta 1936, ki so bile tako značilne za čas, v katerem so nastale, pa vse do najnovejših Svetlobnih zapisov, v katerih v zamegljenih obrisih na hitro odsevajo ne le impulzi našega trenutka, ampak tudi slutnje časov, ki so šele pred nami. Jože Kološa je napravil zapis o sebi in svojem svetu. Umetnikova izpoved je utemeljena z močjo značilne fotografske sinteze estetskega in dokumentarnega.

Kološove »razvojne stopnje« v predvojnem obdobju, pa tudi takoj po vojni, se na določen način skladajo s splošnimi tokovi v jugoslovanski fotografiji. Po zaslugi izjemnega občutka za vzgibe časa, sveta in umetnosti Kološa z značilnim fotografskim izpovedništvom izrazi svoje umetniške razloge. Toda sredi sedesetih let je doživel njegov opus pomembno spremembo. S svojo kombinirano fotografijo je začel eksperimentirati, zavrgel uveljavljeno umevanje fotografije in stopil na pot univerzalnejših vizualnih dogajanj.

Zaradi tega je nekakšna osamljena figura slovenske, in ne le slovenske fotografije. Kološa ni imel somišljenikov v petdesetih, šestdesetih niti v začetku sedemdesetih let. Šele z novimi rodovi mladih fotografov je začela kombinirana fotografija ali »fotografija brez omejitev«, kot jo imenuje sam Kološa.

Četudi Jože Kološa ni imel somišljenikov in sobojevnikov, se je danes pokazalo, da je bila njegova fotografija izjemna predhodnica. V sedemdesetih letih je preniknila v likovno umetnost, odnos med fotografijo in likovno umetnostjo pa se je sintezno utrdil. Tako se je fotografija znašla v prostoru, iz katerega ji ni več vrtnite. Dileme o razmerju med fotografskim in likovnim postanejo neutemeljene, nebitvene, celo brezpredmetne. (Iz kataloga Moja fotografija)

Objavljene fotografije so z razstave ob 70-letnici fotografa Jožeta Kološe, ki je bila v Moderni galeriji od 25. septembra do 14. oktobra.

aktualno

SINDIKAT DELAVCEV V VZGOJI, IZOBRAŽEVANJU IN ZNANOSTI SLOVENIJE

Sindikalni zaupniki hočejo red

Na pobudo članov Sindikata delavcev v vzgoji, izobraževanju in znanosti – teh je zdaj 3043, skupaj s tistimi iz osnovnih šol in vrtcev pa nekaj več kot 15 000, je predsednik konference Zoltan Jan 8. oktobra sklical v Ljubljani sindikalne zaupnike srednjih šol in domov za učence. V srednjih šolah in domovih je spet vroče, največ zaradi plač. Vabili so tudi »konkurenčne« sindikate, menda jih je kar 16, a ti se to pot niso odzvali, čeprav se njihovi člani ubadajo z enakimi zadevami.

Po zelo dolgi razpravi, v njej so govorili tudi o (za zdaj še nejasni) kolektivni pogodbi, so ugotovili, da je treba poseči v sam sistem našega šolstva, sicer bomo s krpanjem starega pluti v isti smeri kot doslej. Hočemo pa seveda boljše šole, zadovoljne in ustvarjalne učitelje. Sindikat bo nenehno opozarjal vlado, naj čimprej odpravi zdajšnji nered, ne le tisti, ki je povezan s skromnim denarjem za izobraževanje. Učitelji ne pričakujejo od sindikata velikih besed in navideznih pravic, ampak nenehno prizadevanje za učinkovito šolo. S. Š.

IZ JUGOSLOVANSKIH ČASNIKOV

Ideološka besedila se poslavljajo iz učbenikov

● **SRBSKI** Republiški zavod za napredek vzgoje in izobraževanja je v začetku šolskega leta poslal šolam Navodila za učitelje (Prosvetni pregled Beograd), iz katerih so izvedeli, katere učne enote so odslej prave. Popoln pretres vsebin obetajo v šolskem letu 1991/92, dotlej pa bodo izšli tudi vsi novi ali prenovljeni učbeniki, nekaj letošnjih učbenikov pa je že »očiščenih«. Učenci ne bodo več brali »ideološko-mitoloških lekcij«, kot so odlomki iz Titovih govorov in številnih pesmi o Titu, sestavke o dnevu pionirjev, dnevu mladosti in tistih, ki so povezani z dnevnim politiko. Najbolj »deideologizirani« so učni načrti za materni jezik, zgodovino, geografijo, moralo in družbo, tuje jezike ter likovno in glasbeno vzgojo. V berilu za prvošolčke pa so že letos zamenjali Titovo fotografijo s sliko »očeta srbske pismenosti« V. S. Karadžića.

● Vse omenjeno velja tudi za **VOJVODINO**. Njihov pedagoški list Misao (Novi Sad) je objavil, katerih lekcij naj učitelji ne obdelujejo. Poseben sestavek je namenil učiteljem zgodovine, ki so najbrž od vseh učiteljev v Jugoslaviji v najbolj zagatnem položaju.

● **HRVAŠKA** (Školske novine Zagreb) je že zgodaj vneto pokazala vrata ideologiji, vendar so tudi tu v velikih zadržkih. Trenutno najbolj občutljivo, a tudi pomenljivo šolsko vprašanje na Hrvaškem so priprave na ponovne volitve ravnateljev. Nova šola potrebuje drugačne vodje: ravnatelj naj se ukvarja s poukom, ne pa s ti, družbenopolitičnim delom in... tako da jih cela vrsta ne ve (tudi v Sloveniji), kaj se dogaja v razredih.

● **PROSVJETNI LIST SARAJEVO** objavlja Osnutek zakona o osnovni in Osnutek zakona o srednji šoli. Sicer pa v tej republiki vlada negotovost in se v začetku šolskega leta najbolj ukvarjajo z razmišljanjem o financiranju, medtem ko o vsebini pouka tipajo v megli.

● V **ČRNI GORI** (Prosvjetni rad Titograd) so na obzorju spremembe podobne kot v Srbiji: zadrega z učbeniki, spremembe v učnih načrtih, vendar pa so z razmišljanji, predvsem z ukrepi šole na začetni poti.

● Tudi **Prosveten rabotnik SKOPJE** napoveduje slovo ideologije iz učnih načrtov.

● Kaj se v resnici dogaja v **KOSOVSKIH** šolah, ne ve niti Bog niti Alah, saj je njihov pedagoški časnik Shkëndija (Priština) ukinjen, drugi mediji pa ne poročajo nič spodbudnega. S. Š.

Resno delovno ozračje je poživilo »poročilo« neformalne delovne skupine. Podpisala sta ga anonimna »predsedujoči Mr. Europencil in poročevalka Ms. Eurotyper«. Pisanje, začinjeno z značilnim angleškim humorjem, je okrcalo slabosti, ki spremljajo večino konferenc – grmade popisanega papirja. V prid razvoja pismenosti pisca pripravljata, naj bi določili minimalne stopnje bralnega znanja v Evropi. Pri tem naj bi upoštevali, koliko kilogramov dokumentov, pisanih v žargonu izvedencev, v katerem je težko ločevati bitveno od nebitnega, lahko prebavi udeležence konference. Oblikovanje sklepov, namenjenih politikom, je posebna spretnost, ki jo premore samo elitni vrh »evropeiskovalcev« (Eurosearchers).

V poročilu skupine so omenjene tudi »jugoposebnosti« – težave, ki jih imajo tujci, ko jim pride v roke naš stari in novi denar. Ob tem je namreč potrebna še posebna vrsta pismenosti... tudi to si tujci razlagajo kot eno od mnogih »evropskih kulturnih različnosti«.

KAKO NAPREJ

Samostojnost šole – obet ali zabloda?

Poročila o čedalje samostojnejših odločitvah posameznih šol o ocenjevanju, ocenjevalnih obdobjih, odpravljanju ali zamenjavi posameznih predmetov, uporabi ali neuporabi učbenikov, vpeljavi verske vzgoje, pa tudi navodila Zavoda Republike Slovenije za šolstvo, ki šolam in učiteljem puščajo razmeroma veliko možnosti za odločanje, ponovno oživljajo vprašanje o avtonomiji šole.

Hkrati, ko se krepi samostojnost šol in učiteljev, nastajajo zasnove novega upravljanja in financiranja šolstva ter novega položaja pedagoškega delavca, kot javnega delavca ali državnega uslužbenca.

Oba procesa sta povezana, celo drug od drugega odvisna in pomenita uresničevanje odločitve o ukinjanju šol, Zakona o združenem delu in tako imenovanega podružbljanja izobraževanja in družbenih dejavnosti. Samoupravljanje izobraževalne dejavnosti je tako kot ves sistem tako imenovanega integralnega samoupravljanja – to moramo že priznati – temeljil na nekaterih zgrešenih podmenah. V tem sestavku ni mogoče razčleniti vseh, omeniti je treba le tiste, ki so utemljevale samoupravni položaj šole kot samostojne organizacije združenega dela.

Podmena samoupravljanja izobraževalne dejavnosti je bila, da morajo biti nosilci vseh odločitev izvajalci in uporabniki, ki se samoupravno sporazumno in dogovorno uskladijo vsi interesi, razvojne potrebe družbe in njene gnotne možnosti. Podružbljanje naj bi zagotovilo prepletitev izobraževalnih in razvojnih interesov in družbeni pomen šol kot javnih ustanov ali organizacij združenega dela.

Druga podmena je bila, da morajo pedagoški delavci, tako kot delavci na drugih področjih upravljati šolo in njeno »gospodarjenje«, si pridobivati prihodek deloma na trgu, deloma pa s svobodno menjavo dela, in tako kot drugi delavci v združenem delu gospodarstva odločiti o dohodku in delitvi dohodka, o naložbah, torej razvoju šole, o svojih osebnih dohodkih, s katerimi se opredelijo njihovo delo ali dosežki tega dela, ki ga menjavajo z drugimi delavci v združenem delu. To naj bi na eni strani odpravilo razlike med umskim in fizičnim delom v družbi, omogočilo medsebojni vpliv gospodarstva in izobraževanja in spodbujalo pedagoške delavce k boljšemu vzgojnoizobraževalnemu delu.

Nesmiselno bi bilo razčlenjevati, kako je to v praksi delovalo. Toda kaj zdaj? Kam nazaj? Kako naprej? Kako po evropsko? Nov družbeni red, ki nastaja, za zdaj na ravni programskih opredelitev strank in njihovih zvez ter skupščinskih deklaracij, postavlja druge vrednote, temelji na

novih podmenah, zahteva gospodarsko učinkovitost, zagovarja namesto dogovorne enotnosti tekmovalnost, postavlja kot motor razvoja pobudo posameznika, njegovo tveganje in odgovornost za odločitve. Ob tem pa zagovarja demokratičnost, strokovnost, razvidnost odgovornosti in pristojnosti, pluralizem idej in vrednot in nacionalno trdnost z oblikovanjem samostojne države Slovenije.

Očitno se je utrdilo spoznanje, da šola zaradi tega, ker je družbeno podjetje, ne daje boljših izobraževalnih uspehov kot šola – javni zavod, ki se v celoti ravna po državnih predpisih, o ustanavljanju, financiranju in gospodarjenju. Odprava samoupravljanja ali avtonomije na tem področju torej ne more ogroziti dobrega dela šole. Nasprotno, mnogi so celo prepričani, da bo odprava dozdajšnjega samoupravljanja razbremenila učitelja odvečnega in brezplodnega upravljalnega dela, ki tako ni imelo kakšnih večjih učinkov, in mu omogočila, da se bo povsem posvetil strokovnim vprašanjem. V novem sistemu bi se lahko jasno določile pristojnosti in odgovornosti šolskih oblasti in ravnatelja kot ustanoviteljevega zastopnika.

V središču pozornosti je strokovna samostojnost šole, stopnja le-te pa še ni dogovorjena, določena. Nekateri primeri opozarjajo, da bi jo bilo treba čimprej določiti, saj se posameznim šolam očitno zelo muči. Šole želijo dokazati, da se prenavljajo, posamezni ravnatelji in njihovi kolektivi bi radi odpravili nekatere slabosti šolskega sistema na svoji šoli kar takoj. Zakaj bi čakali na spremembo predpisov, za to, da bi jim strokovna samostojnost zaukazal nekdo »od zgoraj«. In začelo se je že. Nekateri šole so zadeve uredile tako, da so začele s pedagoškim poskusom, za katerega so dobile potrebna soglasja, spremembe pa se bolj ali manj ustrezno spremljajo in vrednotijo. Ta pot je še najmanj problematična, čeprav tisto, kar razglasaajo za poskus, to zmeraj ni.

Nekateri šole pa so začele pogumno spreminjati ocenjevalna obdobja – namesto štirih le dve, ocenjevalni sistem – namesto ustnega in pis-

nega ocenjevanja le pisno opravljanje neke vrste izpiti, sliši se, da se spreminjajo ali opuščajo predmete, im. Kakor koli že: lahko da so odločitve posamezne šole dobre, morda jih bodo povzele tudi druge; ali pa jih bosta celo predpisala zakonodajalec in šolska oblast. Zdi pa se, da bi morali bolj upoštevati neki red, med merili za sprejemanje odločitev pa zlasti pravice učencev.

Za večjo strokovno samostojnost, ki je nujna in potrebna, pa morajo biti izpolnjeni nekateri pogoji. Če hoče ravnatelj strokovno opravljati avtonomno vlogo pedagoškega vodje, mu je treba dodeliti ustrezne pristojnosti, teh pa danes še nima. Če pogledamo zdaj veljavne predpise, ugotovimo, da ravnatelj za mnogokaj lahko skrbi, skoraj o ničemer pa ne more odločiti, pa tudi odgovoren ne more biti. Avtonomija pa pomeni pristojnost in odgovornost.

Samostojno strokovno odločanje je treba urediti tako, da se ve, kdo pije, kdo plača. Določiti je treba pristojnosti in odgovornosti učitelja in učiteljskega zbora. Treba je vedeti, o čem naj odloči učitelj sam, o čem pa mora odločiti učiteljski zbor in za kaj je potrebno soglasje staršev. Naj na primer o izbiri določene ravni zahtevnosti pouka posameznega predmeta odloči učitelj samostojno ali naj o tem odloča učiteljski zbor, naj o ponudbi izbirnih predmetov odloča učiteljski zbor samostojno ali naj si pridobi še mnenje staršev in ustanovitelja.

Način ocenjevanja je zelo občutljivo vprašanje, verjetno eno tistih, o katerem bo najtežje doseči soglasje. Gre namreč za pravice učencev do napredovanja. Zlasti v sistemu, v katerem ocene lahko pomenijo večjo ali manjšo možnost za napredovanje na naslednjo stopnjo izobraževanja – iz osnovne šole v srednjo, iz srednje v visoko – v sistemu, v katerem višja ali nižja ocena pomeni lahko pomemben del stipendije, morda celo pravico do bivanja v dijaškem domu, si ni mogoče privoščiti improvizacij.

Ob spreminjanju sistema ocenjevanja se postavlja tudi vprašanje ciljev posamezne vrste šol. Gre le za prenavljanje znanja in testiranje doseženih uspehov ali pa morda predvsem za učenje učenja, torej za pedagoški proces, za pretanjeno sodelovanje učitelja mentorja in človeka z večjimi izobraževalnimi in življenjskimi izkušnjami z učencem, za prepletanje vzgoje in izobraževanja torej. Ocenjevanje pa je zelo občutljiv del tega zapletenega procesa, zlasti če se zavedamo, da ga kot merjenje izobraževalnih dosežkov ne zajame v celoti.

Ni si mogoče predstavljati, okoli česa razumevanja učnih načrtov, da bi hkrati vpeljali eksterni ocenjevanje dosežkov in ne da bi imeli javljene kataloge znanja, ki bi učitelje jasno povedali, kaj se pričakuje od učenca in učitelja kot rezultat njihove skupnega izobraževalnega truda. Vrgli smo že zamisel o stalnem skovnem nadzoru, povezanim s skovnim svetovanjem. Zavod za šolstvo se usmerja v sodobno strokovno (svetovalno in razvojno) službo razvoja in napredek šolstva. Opušča svoja za zdaj še veljavna zakonodajstva kot nadzorna služba, nova šolske inspekcije še niso ustvarili, katalogi znanj se šele pripravljajo in tudi preverjanje dosežkov izobraževanja od zunaj še nismo zasnovali. Če matura, ki ne bo zajela v rodov srednješolcev, bo trd oreh.

Tekmovalnost med šolami, kot sledica »tržne usmeritve«, ni ne povsem novega. Ze dolgo yemo, tera vrsta šol in katere posamezne šole so pri nas bolj cenjene, za kaj je več zanimanja, absolventi katere šole imajo večje možnosti pri vstopu v nadaljnje izobraževanje, ker imajo višjo izobrazbeno raven. Vendar vsi vrsta tekmovalnosti zastavljena s sistemom financiranja, z zdajšnjo onizirano šolo, s premajhnim vplivom notenjem znanja in precenjeno malo izobrazbo in še s čim. Pr tekmovalnost med šolami se bo lahko razvila šele, ko bodo ti zastoji pravljeni, ko bo končano lastninsko v gospodarstvu in bodo dane možnosti tudi za zasebno šolstvo. Verjetno takšnih šol ne bo veliko, bodo druge cene prav zaradi večje tekmovalnosti. Če bodo hotele izdajati javno ljavnja spričevala, bodo verjetno morale izpolnjevati določene pogoje – uresničevati predpisane programe in izpolnjevati kadrovske zahteve (verjetno predvsem izobrazbeno). Njihova prava tekmovalnost bo bila rala biti v večji kakovosti dela, v njih standardih, boljši opremljenosti, boljšem pouku. To pa bo treba preverjati, nadzirati, navsezadnje varovati učence.

Samostojnost je torej obetavna deva. Zanj pa bi morali ustvari pogoje, da bi se lahko uresničevale. O strokovni samostojnosti ni dovolj razpravljati in jo deklarativno pirati, nič pa narediti za njeno uveljavitev. Zanj so potrebne zakonske strokovne podlage. Zunaj teh obeh se lahko izjalovijo in sprejme v svoje nasprotje, to pa bi škodov učiteljevemu delu in učencem.

BOŠTJAN ZGONC

Kakšna je pismenost za današnjo rabo

Od 9. do 12. oktobra je bila v hotelu Golf na Bledu šesta evropska konferenca direktorjev pedagoških raziskovalnih institutov. Tema tega sestanka je bila Pismenost in temeljno izobraževanje na pragu 21. stoletja.

Na konferenci je sodelovalo več kot 60 delegatov s pedagoških institutov in univerz iz 31 držav, poleg njih pa opazovalci iz nekaterih mednarodnih organizacij in drugi tuji gostje. Pozornost so zbudili albanska delegacija, ki je tokrat prvič sodelovala, pa tudi ločeni zastopniki Ukrajinske in Beloruske SSR, poleg posebne delegacije ZSSR. Iz neevropskih držav so poslate svoje delegate tudi ZDA, Kanada in Izrael.

Srečanje so pripravili Svet Evrope, ki ima sedež v Strasbourgu, in Pedagoški inštitut Univerze v Ljubljani ter Zavod za mednarodno znanstveno, tehnično, kulturno in prosvetno sodelovanje Republike Slovenije. Takšne konference neposredno organizira Svet za kulturno sodelovanje v Svetu Evrope vsaki dve leti, zadnja pa je bila leta 1988 v Liechtensteinu. Jugoslavija je članica Sveta za kulturno sodelovanje od jeseni 1987, ko je podpisala evropsko kulturno konvencijo.

Teh nekaj splošnih podatkov je verjetno zanimivih že zato, ker se želi naša država enakopravno vključiti v Svet Evrope. Prošla je, naj jo sprejmejo v evropski parlament (Parliamentary Assembly of the Council of Europe) v Strasbourgu, v katerem zadnje leto že sodeluje naša skupščinska delegacija z golj kot gostja brez pravice glasovanja. Končna odločitev Sveta Evrope o našem rednem članstvu v evropskem parlamentu je seveda odvisna od političnih razmer pri nas, zlasti od

uzveljavljanja političnega pluralizma v vsej Jugoslaviji, demokratičnih volitev ter uresničevanja splošne deklaracije o človekovih pravicah v vseh republikah in pokrajinah. V takšnih okoliščinah je bila evropska konferenca pedagoških raziskovalnih institutov na Bledu kot eden osrednjih dogodkov v obsežni dejavnosti sveta za kulturno sodelovanje še posebno pomembna. Organizatorjem je uspelo pritegniti k sodelovanju tudi Unesco in njegov pedagoški inštitut v Hamburgu.

Eden od ciljev konference je bila – poleg obravnave glavne teme – tudi razprava o tem, kako pospeševati komunikacijo in sodelovanje med raziskovalnimi instituti na področju izobraževanja v Evropi ter omogočiti primerjanje in usklajevanje strokovnih znanstvenih načinov dela ter pomoči k zblizevanju raziskovalnih postopkov in šolskih politik v Evropi. Tisti, ki se ukvarjajo z raziskovanjem izobraževanja v Evropi, menijo, da so bile dozdajšnje konference uspešne, saj so že vplivale na

raziskovalne programe posameznih držav.

Na konferenci so glavno temo razčlenili na več sestavin. Prvo od teh bi lahko opisali kot pojmovanje pismenosti – v širšem pomenu besede – kot prvine dobre splošne izobrazbe in kulture. Temeljna izobrazba torej ne pomeni zgolj tiste izobrazbe, ki jo daje osnovna šola, temveč temeljno znanje in spretnosti, potrebne za sodobno življenje.

Naslednje vprašanje je pismenost in temeljna izobrazba v industrijskih deželah. Kritično naj bi presodili, koliko zdajšnja izobrazba še ustreza sodobnemu tehnološkemu napredku in nagle gospodarstvom, socialnim in kulturnim spremembam.

Ob teh spremembah v osebnem, poklicnem in družbenem življenju ljudi se je pojavil problem funkcionalne in kulturne »nepismenosti«. V industrijskih državah menijo, da se bo to vprašanje na začetku 21. stoletja še bolj zaostri, če ne bomo raziskali nekaterih temeljnih vprašanj izobraževanja in če ne bodo pravočasno spremenjeni posamezni cilji, vsebine in procesi formalnega in neformalnega izobraževanja. V mnogih deželah razvitega Severa so že za skrbljeni. Zato so se lotili raziskav in drugih ustreznih akcij, s katerimi naj bi zboljšali izobrazbeno mladine in odraslih. To bo med drugim tudi tema novembraškega sestanka ministrstev držav članic OECD v Parizu.

V razpravah smo slišali tudi železo liko znanega. Zanimive pa so informacije o poglavitnih težavah v razvoju in pojmovanju pismenosti v posameznih državah.

Med petimi nosilnimi referati je tudi referat naše zastopnice dr. C. Kunst-Gnamuš s Pedagoškega inštituta v Ljubljani – odlični raziskovalni prispevek, ki je po tehtni prekosil druge referate in korrate. Udeleženci so zelo pohvalno priznali organizacijo.

Pohvaliti je torej treba vodstvo dagoškega inštituta in Zamtesa. Niko N. Šoljan, profesor filozofije fakultete zagrebške Univerze, je menil in koristnost konference tako opisal: »Mislim, da je največja vrednost srečanja v tem, da so lahko dje raziskovalnih ustanov nave neformalne stike, si izmenjali izkušnje, še posebno o raziskovanju pismenosti in temeljnega izobraževanja, ter se dogovorili o možnostih prihodnje sodelovanje – bodisi nepredno ali pa po Svetu Evrope Unesco. K temu je veliko pripoglo prijateljsko in prijetno ozračje je prevladovalo med konferenco«.

Sklepni dokument, v katerem bodo objavili stališča in sporo konference, bo izšel v posebni publikaciji. Evropski raziskovalci izobrazevanja se bodo znova srečali čez leti na Slovaškem. **BORIS LIPUŽIČ**

prosvetni delavec

Ustanovitelj: Republiški odbor Sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti Slovenije – izhaja štirinajstletno med šolskim letom.

Časopisni svet: Vladimir Tkalec, predsednik, Milica Antič-Gaber, Justi Kavšek, Zdenko Kodelja, Janez Sušnik, Slava Šarc, Marija Velikonja, Iztok Vilič, Jože Zlahtič.

Direktor: Stanko Šimenc.

Uredništvo: Stanko Šimenc, glavni urednik, Marjana Kunej, odgovorna urednica, Lučka Lešnik, novinarka – urednica, Tea Dominko, tehnična urednica. Naslov uredništva in uprave: Poljanski nasip 28, tel.: 315-585, poštni predal 21, Ljubljana 61104. Rokopisov in fotografij ne vračamo.

Naročnina za leto 1990 znaša 200 din za posameznike in 400 din za organizacije. Za upokojene prosvetne delavce in študente pedagoških smeri znaša naročnina 140 din na leto. Posamezna številka stane 10 din. Številka tekočega računa: 50101-603-46509.

Tiska ČTP Ljudska pravica, ISSN 0033-1643.

Po mnenju Republiškega kateja za vzgojo in izobraževanje je časnik »Prosvetni delavec« prost temeljnega prometnega davka od prometa proizvoda (glej 7. točko 1. odstavka člena zakona o obdavčevanju proizvodov in storitev v metu).

Štiri vprašanja naše šole

Nevtralna šola, ideološkost, verouk in pedagogika

Naša šola v današnji prenovi zadeva na kopico vprašanj. V tem ni nesreča, prej sreča, saj je njena največja zla usoda mir okrog nje in vsesplošna zadovoljnost z njo.

Zaskrbljivo pa postaja danes bolj in bolj, ker ni odgovorov na ta ostra pojavljajoča se vprašanja, ne teoretsko in empirično raziskovalnih s strani stroke in ne družbenorazvojnih s strani šolskih oblasti.

Med temi vprašanji je mogoče najti štiri osrednja: nevtralna šola, ideološkost, verouk in pedagogika.

Naj tu opozorimo zgolj na smernost njihovega reševanja.

Nevtralna šola

Ta pojem ali besedna označitev za razideologizirano šolo se je pri nas prvič zaznavneje pojavila v sedemdesetih letih. Takrat se je tudi začelo, zaradi trde enomišljenjske in ateistične ideologizacije naše šole, prizadevanje za eno temeljnih pravic staršev, da zagotove svojim otrokom takšno mišljenjsko in vrednostno usmerjeno šolo, za kakršno mislijo, da je najboljša za svetovno in življenjskonazorski razvoj njihovih otrok.

Zahteve po šoli, ki mora biti osvobodena ateizma in marksistično monističnega ideologizma, so v sedemdesetih letih pri nas vznikle v okviru Cerkve. Očitek njenim prizadevanjem po nevtralni šoli in v tem okviru po oživiljanju verouka v šoli pa je padel po drugem posvetu slovenskih pedagogov na Bledu (l. 1971) tudi na našo (alternativno!) pedagoško znanost, ki je odprla svojo in povsem neodvisno fronto proti pretrdi enomišljenjski ideologizaciji šole z antropološko zasnovano trditvijo, da je vzgoja najprej človekova naloga, da je lahko naloga družbe. Naša pedagogika ob blejskem posvetovanju ni vedela za boj Cerkve po ideološki nevtralizaciji šole, je pa sama čutila potrebo po idejnem osvobajanju, avtonomiziranju in mišljenjski pluralizaciji naše šole.

Danes dobiva boj proti nevtralni šoli novo pomensko vsebino. Gre namreč za zaskrbljena opozorila, da šola ne sme postati povsem svobodna mišljenjski, nazorski, idejni, ideološki »ponte rosso«, torej mora biti (še naprej!) idejno-ideološko vodena. Toda nikakor »veroučno«, ampak določeno laično vrednostno, informacijsko pluralistično, skratka ideološko očiščeno in prenovljeno! Pri tem nam je gotovo »pasja taca« dovolj na očeh.

Mimo vsega tega: oživitvi ene in druge (tudi prenovljene!) ideologije v naši šoli se je treba odločno upreti. Dovolj grenkih izkušenj z ideologijami v šoli imamo iz časov pred drugo vojno in po njej. Današnja šola mora temeljiti na idejnosti mišljenjskega pluralizma, ki je sam po sebi eden najboljših zanikovalcev in preprečevalcev enomišljenjskih ideologij, hkrati pa eden najboljših uresničevalcev demokratičnega humanizma, ki

PIŠE: DR. SAVIN JOGAN

Razmerja med narodi in narodnostmi v Jugoslaviji

V zvezi z zamisljivo in dozdajšnjim razvojem jugoslovanske federacije so pomembna tale opozorila in napotki:

● Če se je slovenski narod združil z drugimi kot suveren in razvit narod, s svojimi oblastnimi ustanovami, vojsko in organiziranim gospodarskim ter kulturnim življenjem, je povsem naravno, da ocenjuje odnose v tej skupni državi enakopravnih narodov predvsem iz zornega kota naroda na taki stopnji razvoja.

● Avnojski sklepi so tak pogled v celoti sprejeli, vendar je neposredno povojno obdobje s prvimi centralistične ureditve skoraj izničilo samostojno odgovornost in vpliv posameznih narodov in republik. Šele kasneje se je začelo politično življenje v Jugoslaviji vračati v avnojsko »strugo« in ustava iz leta 1974 je – kljub nekaterim pomanjkljivostim – glede tega dovolj jasna. Nekaterih novejših

je doslej preskušeno najboljši omejevalec uporabljanja politične moči in oblasti ter najboljši usmerjevalec civilizacijsko-kulturnega zaklada vrednot. Le z njihovo vplivnostjo je namreč mogoče brzdati človekovo zlo in prebujati v njem vse dobro, lepo, pravično in odgovorno.

Ideološkost

Zanimivo in značilno je, kako se danes pri nas pojavlja namesto doslejnjega določenega mišljenjskonazorskega ideologizma v šoli, pa zagovarjanje nekakšnega idejno zastrtega panideologizma. Vsaka misel, ki jo kdo izreče z »dozdajšnjega« drugega idejnega brega, je namreč nič manj in nič več kakor za našo vzgojo, izobraževanje, šolo skrajno nevarni novi ideologizem (seveda, spet z drugega, danes odkrivajočega se mišljenjskega brega!).

Pri tem ustoličenju gre gotovo za panideologizem z zanikanjem drugih oblik in zvrsti človekove zavesti od religije do umetnosti, ki so avtonomne in ne stojijo vselej in v vsem »pod oblastjo« določene ideološkosti. V tem našem današnjem panideologizmu gre po eni strani za zavestno zanikanje napoleonskega pojmovanja ideologije kot političnega zanesenjaštva in idealizma, ki ne upošteva družbene konkretности, pa tudi za nepriznavanje marksovskega pojmovanja ideologije kot zvrnjene zavesti.

Gre pa gotovo za oživiljanje pozitivnega znaka in ravni človekove zavesti, kadar je vmes moja miselnost opredelilev določenega pojma in moje kritično žigosanje negativnosti tega znaka in ravni tiste človekove zavesti, ki se pojavlja in oblikuje v diskurzu mišljenja onega, ki misli drugače ali celo nasprotno.

Ob tem pa kaže poudariti, da vsaka pojavljajoča se in izrečena človekova misel ne nosi v sebi določenega ideološkega naboja. Pač zato, ker vsaka človekova misel ni idejnopragsmatična, idejnoakcijska, idejnonazorska in politična.

Našo doslejšnjo (in umaknjeno!) enomišljenjsko ali monistično nazorsko ideologizacijo šole in vzgojno-izobraževalnega dela ne kaže zamenjavati z ideološkostjo celotnega človekovega mišljenjskega in govornega polja, saj bi to pomenilo vpelje-

vanje novega ideologizma, to je panideologizma vanjo. To bi pa bila še večja nesreča za našo šolo in njeno vzgojno-izobraževalno delo, kakršno smo petinštirideset let živeli in jo (upajmo tako!) tudi srečno preživeli.

Šola je treba osvoboditi vsakršne skupinske zasvojevalne in osebno karizmatične ideologizacije ter jo polniti le z vrednotami civilizacije in kulture, demokratizma in humanizma, človeškega etosa in bivanja.

Sklep: v našo šolo bi zatorej ne kazalo vpeljevati nobene in nikakršne ideologizacije, pa naj gre za njeno enoideološko (marksizem, ateizem), za njeno dvoideološko (znanost, verouk) ali za njeno vseideološko (marksizem, ateizem, verouk, znanost idr.) podstavo ali utemeljenost.

Verouk

Ob vsem mišljenjskonazorskem in vrednostnosmerjevalnem spoštovanju prizadevanj verouka pa je vendarle prav zaradi varovanja vsega tega v njem treba reči, naj verouk ne hodi v našo šolo! Šola naj bo civilna državna ustanova razumsko-umskega, čustveno-hotenijskega in doživljajsko-vrednostnega razvijanja in oblikovanja naših otrok. V vsem tem sta njena nujno potrebna mišljenjskopluralistična in akcijskovrednostna samostojnost in humanost. V tem je vsa njena demokratična idejnost in vsakršna politično-strankarska razideološkost.

Verouk je namreč pedagoški posrednik določenih konfesionalnih resnic, nazorov, vrednot in napotkov za človekovo dejavnost v razmerju do sveta, ljudi, sebe, sočloveka, vrednot, življenja in smrti.

Po drugi strani pa je treba priznati pluralizem veroukov (rimokatoliški, pravoslavni, mohamedanski, metodistični itn.), od katerih bi nemara v demokratizmu vsi imeli pravico do vstopanja in naseljevanja v naši šoli.

To bi pa nehote pomenilo uničenje mišljenjske svobodnosti in vsakršne samostojnosti naše šole ter vpeljevanje ene in druge (tudi politične, strankarske!) ideologije vanjo.

Verouk je torej treba z vsemi sredstvi obvarovati pred tem, da se sprofanizira do ravni nove ali zamenjane ideologije, saj bi to najprej in najbolj uničujoče udarilo verouk sam. Zato naj bo samostojni in zunajšolski »komunikacijski kozmos« določenih regijskih ali konfesionalnih vrednot, v katerem si bodo otroci, za katere se najprej starši in kasneje že sami odločijo, oblikovali in dopolnjevali svoj svetovni in življenjski nazor, pa sklop vrednot in etično odločanje ter ravnanje.

Verouk naj potemtakem ostane zunaj vsakršne skolariza-

cije (tako zoprne otrokom in tudi mnogim veroučiteljem), saj bo tako imel mnogo več možnosti in pobud za uspešen razvoj in ustrezno naseljevanje v zavesti in dušah otrok. Kot takšen pa je in bo tudi mnogo bolj koristen za razvijanje demokratične družbene skupnosti, kakor v položaju in vlogi novega šolskega predmeta STM.

Pedagogika

Vsem dozdajšnjim prizadevanjem in odločitvam nove šolske oblasti in politike ne gre toliko zameriti vselej in povsod vzdevno navzoče »veroučne ideologizacije« šole in njenega vzgojno-izobraževalnega dela, saj se zanjo ne zavzema.

Nikakor tudi ne kaže sprejemati kritike njenih dozdajšnjih stališč in akcij z vidika določene panideološkosti. Kaže jo pa opozoriti, da se odloča pri vsem doslejšnjem prenovnem urejanju slovenskega šolstva za zasnovne in rešitve povsem mimo vednosti in spoznanj domače pedagoške znanosti, njenega empiričnega raziskovanja.

Če imamo danes vlado, ki trdi sama zase, da se odloča za svoje poteze v dialogu z ustreznimi strokovnimi področji, potem za šolstvo žal tega ne moremo trditi.

To pa je škoda, ki nas bo čez čas bolj usodno udarila kakor nestrokovne poteze vlade na marsikaterem drugem področju. Vzgoja in izobraževanje ali šolstvo je namreč najbolj vitalna podstava družbenemu razvoju sleherne družbe, tudi naše današnje in jutrišnje!

Po drugi strani pa je tudi res, da šolska oblast ne more dobiti kaj dosti pomoči od naše današnje pedagoške znanosti, ki vpriči burnih dogodkov v našem šolstvu nema čemi v »gluhi lozi«. To nemara zaradi tega, ker se še ni znala izmotali iz svoje doslejšnje ideologizacije in njene služnosti. Ni se še namreč znala razideologizirati v svoji socialistično-marksistični »znanstvenosti« (blejska alternativna pedagogika pa tako ostaja še naprej pod kondemnacijo doslejnjega establishmenta in v risu nezanimanja novega!).

V takšnem položaju naša pedagoška znanost vse doslej še ni znala postati mišljenjsko samostojna in nazorsko pluralistična, in se tudi ne antropološko usmeriti v razvijanje in udejanjanje demokratičnega humanizma.

Dokler pa vse te preнове v svoji teoretizaciji in empiričnem raziskovanju ne bo uresničila, bo tudi sama hočeš-nočeš soodgovorna za nestrokovne odločitve in poteze naše nove šolske oblasti.

FRANC PEDIČEK

razpravljamo

Strpnost v izobraževalni politiki

Razmeroma racionalno in konstruktivno ozračje v izobraževalni politiki pred svobodnimi volitvami se je nedvomno porodilo iz nekajletnega poglobljenega kritičnega obravnavanja učinkov ali posledic usmerjenega izobraževanja, zlasti pa iz načina njegovega uveljavljanja. Vodilo te izobraževalne politike, ki ji je odločilen pečat vtisnil Franci Pivec med svojim predsednikovanjem takratnemu Republiškem komiteju za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo, je bilo spoznanje, da je šola občutljiv družbeni »organizem«, ki ne prenese korenitih prenoviteljskih posegov brez resnih posledic za sam sistem. Zmernemu krilu izobraževalne politike pa je po volitvah odleglo zlasti zaradi imenovanja dr. Petra Venclja za šolskega ministra, saj je do takrat v neugodnih razmerah zelo uspešno vodil Odbor za usmerjeno izobraževanje pri tedanji Izobraževalni skupnosti Slovenije.

Kljub temu smo ob različnih priložnostih slišali napovedovati takšne ukrepe nove vlade, ki ustvarjajo vtis, da se zmeraj utegne prevladati »sindrom zadnje reforme« tudi med zdajšnjimi nosilci izobraževalne politike. Ob vsaki temeljitejši spremembi družbenega sistema se namreč žal pojavijo tudi novi prenoviteljski šole.

Ne nameravam kogar koli prepričevati, da je zdajšnji sistem dober, saj je res prav nasprotno, kajti razčlemba katerega koli pomembnejšega dela šolstva kaže hude pomanjkljivosti. Tudi sicer je za sisteme značilno, da sprememba enega dela lahko bistveno spremeni celoto. Zgled za to bo najbrž vpeljevanje nove mature, ki bo pustila večje posledice, kot si večina misli ali celo želi.

Spremembe v vsej družbi so torej zaželeno in nujne, tisto, kar zaskrbljuje, pa je neslutena nestrpnost nove oblasti pri vpeljevanju le-teh. Priložnosti za preskušanje političnega posluha v izobraževalni politiki bo kmalu dovolj, saj se obeta (bolj ali manj) javna razprava o predlogih ministrstva za šolstvo o drugačni obliki organiziranosti, upravljanja in financiranja šolstva. Ob tem je treba opozoriti, da gre za več sistemskih sprememb, ki bodo najbrž dobile plebiscitarno podporo, izkušnja pa vemo, da se zaplete ta-

krat, ko se novi urejevalni mehanizmi začno vpeljevati. Skratka, ko trčijo ob interese posameznikov in skupin. Nasprotovanjem in konfliktom se sicer ni mogoče povsem ogniti, od vladnih potez pa je ponavadi odvisno, ali se spori po nepotrebnem spolitizirajo do nenadzorovanih posledic.

Temelj uspešnih sprememb mora biti ustvarjanje takšnega ozračja (razmer) med učitelji, da bodo novi ukrepi neposredno utrjevali učiteljevo socialno varnost, strokovno pristojnost in pozitivno stanovsko identiteto.

To pa pomeni ustrezno upoštevanje zdajšnjega stanja in vpeljevanje tolikih sprememb in s tolikšno hitrostjo, da ne popokajo najšibkejši členi in ogrozijo celotnega sistema. Pomembno je na primer, da se spreminjajo vloga ravnatelja v šolah in da bodo le-te nastavljalne občinske skupščine ali republiška skupščina, ne bilo pa bi modro, če bi to pomenilo »odstrel« zdajšnje garniture ravnateljev po merilu političnega ali nazorskega prepričanja, in ne pedagoške in upraviteljske usposobljenosti. Podobno je z ukinitvijo ideoloških predmetov; kar je sprejemljivo za večino, ne bi pa to smelo pomeniti razvrednotenja nosilcev teh predmetov, niti kot učiteljev niti kot ljudi.

Res je tudi, da je bila religija kot del kulturne zgodovine in najbrž kot del narodove biti nedvomno neupravičeno (iz političnih in ideoloških razlogov) odrinjena iz šole, toda to je daleč od nujnosti, da postane verouk sestavni del vzgojno-izobraževalnega procesa (tudi fakultativno ne) in da naj bi se kateheti udeleževali šolskih konferenc. Prav je tudi, da učitelji postanejo javni uslužbenci, to pa ne pomeni, da lahko postanejo le figure, ki bi jih po potrebi prestavljali sem in tja.

Če smo res na skupni izobraževalni ladji vsi odgovorni za varno in uspešno plovbo, pa je minister za šolstvo kot kapitan odgovoren predvsem za to, da priplujemo v načrtovano pristanišče. Od ministrov torej ne pričakujemo samo, da so izpričano dobri in pošteni ljudje, temveč da bodo tudi pristojni in odgovorno reševali nakopičene probleme. Danes, ko je cenjen celo interes posameznika, pa to pomeni predvsem strpnost v dialogu in pogajanjih, nikakor pa ne vehemence in demonstracije moči.

IZTOK VILIČ

vov te vrste ljudje, ki zaradi svoje stiske vidijo oviro predvsem v tistih, ki za spoznanje bolj živijo; če gre za cele družbene skupine ali narode, postane tak občutek pogosto povsem jasno narodno oznamovan.

V zadnjem obdobju je glede tega dobila posebne razsežnosti polemika v časnikih, revijah, v programih RTV, ki jo nekateri imenujejo kar medijska vojna. Pozornosti nista vredna le obseg, temveč predvsem kulturna raven mnogih polemik, kritik in napadov, ki se neredko začnejo ob popačenih ali iztrganih povzetkih iz članka pisca iz druge republike, ali pa se v nekem časniku napadajo stališča iz prispevka, ki ga bralci niti iz povzetka ne poznajo.

Najbolj groba oblika zaostrovanja mednarodnih odnosov pa je srbski bojkot blaga iz naše republike, ki pod različnimi pre-

tvezami ali celo v povezavi z grožnjami zoper določena stališča povsem izniči tako imenovani notni jugoslovanski trg in rahlja pogodbene obveznosti glede dobave nekaterih delov za proizvodnjo ali gotovih izdelkov. Ob posameznih primerih iz neposrednega okolja bi kazalo razmišljati, koliko je to škodovalo kupcem in normalnemu poteku proizvodnje (na eni in drugi strani), zlasti pa o dolgoročnih gospodarskih in političnih posledicah takih ukrepov. Gospodarska blokada Slovenije pa že ima trajne posledice v preusmeritvi tokov blaga in pogodbenega so- delovanja.

Čas je pokazal, da ne gre le za občasno nagajanje in napetosti, temveč za diametralno nasprotno pogleda ter neuskladljive interese, ki zahtevajo korenito drugačno ureditev interesov v državi.

doma drugje

RAZISKAVE O IZOBRAŽEVANJU V EVROPSKI GOSPODARSKI SKUPNOSTI

Vodnik po raziskovalnih programih

Raziskovalna dejavnost pod vodstvom Evropske skupnosti s sedežem v Bruslju je organizirana v dvanajstih programih, od katerih ima vsak razpoznavni znak s posebnim imenom.

Program PETRA je usmerjen v raziskovanje poklicnega izobraževanja s ciljem, da se v celoti razvije v obvezno šolanje, ki bo trajalo vse leto v šoli. Lani je potekalo raziskovanje v 154 preskusih usposabljanja. Poglavitni cilj raziskovalnega programa je strokovno utemeljiti odločitve Sveta Evropske skupnosti na področju poklicnega usposabljanja mladih.

71 projektov je v letu 1989 vseboval program IRIS, ki je namenjen raziskovanju možnosti in razvoju poklicnega usposabljanja žensk.

CEDEFOP je program, ki naj pomaga Komisiji Evropske skupnosti pri pospeševanju in razvoju poklicnega usposabljanja in strokovnega spopolnjevanja. Pri njem sodelujejo izvedenci iz šolstva in delovne prakse ter delodajalci in drugi strokovnjaki, ki se ukvarjajo z začetnim in nadaljevalnim poklicnim usposabljanjem. Pri četrtem programu EUROTECNET sodeluje mladina in osebe podjetij, ki so v začetnem ali nadaljevalnem usposabljanju. Lani so opravili 135 preskusov. S tem programom želijo zlasti razširiti inovacije v poklicnem usposabljanju, ki so povezane z novimi tehnologijami.

EURYDICE - program, ki je namenjen razvoju informacij o izobraževalnih sistemih in o dejavnosti Evropske skupnosti na področju izobraževanja.

Naslednji raziskovalni program ARION je usmerjen v izboljšanje medsebojnega poznavanja izobraževalnih sistemov, povezuje pa oblikovalce izobraževalne politike in eksperte.

Konferenca o izobraževanju v Ženevi

Od 3. do 8. septembra 1990 je bilo v Ženevi 42. zasedanje Mednarodne konference o izobraževanju držav članic UNESCO. Šest delovnih skupin strokovnjakov je pripravilo gradivo za glavni točki dnevnega reda: Izobraževanje za vse - prenovljene politike in strategije za devetdeseta leta ter Boj proti nepismenosti na temeljih splošnega osnovnega šolanja in izobraževanja odraslih.

The School Field

Slovensko društvo raziskovalcev šolskega polja, Ljubljana, 1990

The School Field (Šolsko polje) je nova, prva mednarodna revija, ki se ukvarja z vzgojo in izobraževanjem in izhaja pri nas. Njen temeljni namen je predstaviti mednarodne in medkulturne teoretične in empirične raziskave s tega področja, saj je »nove možnosti in poti v vzgoji in izobraževanju mogoče odkriti le s soočenjem in primerjavo najrazličnejših zasnov le-tega«, kot je v uvodni besedi zapisal glavni urednik revije Marjan Šetinc. Revija v angleščini. Zakaj?

Da bi končno segli tudi onkraj državne meje, enakopravno sodelovali s svetom iz izmenjevali

Med bolj znanimi programi je LINGUA, ki raziskuje izboljšanje usposabljanja državljanov ES v znanju tujih jezikov.

V raziskavi so zajeti tako učenci in učitelji srednjih šol ter študenti in profesorji visokih šol.

Osmi program obravnava šolanje tistih učencev, katerih starši so priseljeni delavci iz drugih držav. Raziskave so bile zasnovane na 15 pilotnih projektih, temeljni namen preučevanja pa je izboljšanje izobraževanja otrok priseljencev v šolanje na vseh stopnjah izobraževalnega sistema.

Program ERASMUS zajema v prvi fazi preučevanja vzorec 43.000 študentov in 1500 visokošolskih zavodov, raziskujejo pa možnosti za povečanje gibljivosti študentov v visokem šolstvu držav Evropske skupnosti in širše v Evropi zlasti na začetni stopnji študija.

Deseti program COMETT obravnava 2400 študentov ter osebe visokega šolstva iz podjetij v 1320 projektih študijah. Namen raziskave je spodbujati sodelovanje med univerzami in industrijo, da bi izboljšali usposabljanje strokovnih kadrov na visokošolski ravni zlasti glede na zahteve novih tehnologij.

Enajsti program Mladina za Evropo raziskuje mladino do 15. do 25. leta starosti. V prvi fazi je v raziskave zajetih 80.000 mladih ljudi z namenom, da bi izboljšali in razvili različne oblike izmenjave mladine v državah Evropske skupnosti.

Dvanajsti program - Izmenjava mladih delavcev je doslej zajel v raziskovanje 7000 delavcev od 18. do 28. leta starosti. Namen preučevanja je ponuditi medsebojno izmenjavo programov usposabljanja in posredovanja delovnih izkušenj mladim ljudem v državah članicah ES.

B. L.

izkušnje. Zamisel za takšno revijo se je porodila že pred časom, dokončno pa jo je spodbudil lanski mednarodni kolokvij šolske psihologije v Ljubljani, ko so strokovnjaki iz najrazličnejših dežel (nekateri med njimi sestavljajo tudi 22-članski mednarodni uredniški odbor) razpravljali o problematiki izobraževanja, psihologije... in oblikovali veliko kakovostnih prispevkov. Tudi to je odprlo možnosti za nastanek nove revije.

Revija je natisnjena v tri tisoč izvodih in bo izhajala štirikrat na leto. Namenjena je vsem, ki se ukvarjajo z izobraževanjem. Zelo spodbudno je, da so njeni prvi naročniki predvsem pedagoški delavci iz osnovnih šol.

L. L.

Začeti je treba zgodaj

Ameriški recept za poučevanje naravoslovja

Nihče ne očita šolam, da ne ustvarjajo nadobudnih znanstvenikov. Zadeva je veliko hujša. Majhni otroci sprašujejo zakaj in kako, stikajo vsepovsod, polivajo tekočine in stiskajo vse, kar jim pride pod roke, kot bi najbolj živahno delali poskuse; ko pa pridejo v roke učiteljem, jih ti povsem odvrnejo od naravoslovja. Leon Lederman, Nobelov nagrajenec za fiziko, ki dela na Chicaški univerzi, pravi, da se šolam posreči »naravno radovednim, naravnim znanstvenikom izbiti to radovednost iz glave«, s tem pa tudi zanimanje. V tretjem razredu osnovne šole polovica učencev ne mara naravoslovnih predmetov, v osmem razredu pa je takšnih že več kot tri četrtine.

Nič čudnega. Kljub tridesetletnemu delu z zglednimi programi, načrti praktičnih prikazov in poročili, ki jih je več kot epruvet v laboratoriju, v večini ameriških šol še zmeraj poučujejo naravoslovnih predmet s predavanji, učbeniki in učenjem na pamet. Te tri nenaravne prvine skupaj povzročijo znano kemično reakcijo: dolgčas. Tudi pri zgodovini ali jeziku takšno učenje seveda ne koristi, toda pri naravoslovju je še posebno pogubno, zato ker je v nasprotju z znanstveno prakso in ker škoduje razvoju znanstvenega mišljenja. To seveda ni nič novega. Že v zgodnjih šestdesetih letih so ameriški naravoslovci in učitelji naredili nadroben načrt, kako gojiti znanstveno mišljenje in ohraniti prirojeno radovednost pri otrocih. A te zamisli so sprejeli samo v nekaj več kot desetih od 15 577 šolskih okrožij v ZDA.

Znano je, da je učenje naravoslovja najuspešnejše tedaj, kadar učenci zavzeto sodelujejo pri poku. To pomeni, da je treba najprej izločiti mehnično učenje na pamet. Namesto tega bi morali otroci opazovati, meriti, zbirati razvrščati in razlagati podatke, naj bo z gojenjem redkvic v temi, naštevanjem barv na jesenskih listih ali merjenjem, kako hitro drsi hokejska ploščica po suhem ledu. Opazovanje, kako se gosenica zabubi, seveda vzame več časa, kot če preberemo poglavje

o metamorfozi. Tako se učenci pri najboljših šolskih urah naučijo manj, znanje pa je temeljitješe.

Začeti je treba zgodaj. Einstein je menda rekel, da se je polovico svojega znanja o fiziki naučil do svojega tretjega leta. V nekem bostonskem vrtcu je morda namerno, a zgledno potekala takale učna ura: štirikratnik je s kuhalicami tolkel po površini, polni milnih mehurčkov, tako da so iz njih nastajali vse manjši. Vzgojiteljica je morala samo spodbujati njegovo veselje ob tem poskusu. Nekega dne, ko bo že znal povezati vzrok in učinek, bo vprašal, zakaj so mehurčki postajali vse manjši.

Učne ure, pri katerih otroci pri poskusih uporabljajo takšne in podobne pripomočke, so poceni in učitelj zanje tudi ne potrebuje tehničnih spretnosti. Kadar otroci eksperimentirajo, jim ne smemo govoriti, naj pričakujejo nekakšen izid. »To ni pravo raziskovanje. Ko otrok začuti, da se mora učiti samo takrat, ko mu to zapove nadrejeni, se mu nekaj v možganih za zmeraj ustavi.« pravi vizik Jerome Pine iz kalifornijskega inštituta za tehnologijo, ki je bil dolgo šolski svetovalec.

Na višji stopnji je pomembno spodbujati mišljenje višjega reda - ne pomnjenja, ampak sposobnost, da dijaki vidijo povezave, rešujejo probleme, posplošujejo in abstrahirajo. Koristno je, »če damo učencu kar najmanj podatkov«, pravi Paul Williams, direktor Centra za poučevanje biologije na University of Wisconsin. »Naj na novo odkrijejo načela v naravoslovju, tako da sami kaj naredijo.« Williams je razvil hitro rastoče rastline, ki jih lahko uporabljajo celo predšolski otroci, da odkrijejo temelje genetike, na primer razliko med dominantnimi in recesivnimi lastnostmi.

Pametno je tudi upoštevati psihološke izsledke o učenju. Bill Aldridge, direktor Narodnega združenja učiteljev naravoslovja, priporoča urnik, kakršnega imajo v šolah na Japonskem, Kitajskem in v Sovjetski

LABORATORIJ KOT GLEDALIŠČE

Dijaki prvega letnika na North High School v Downers Groveu v Illinoisu, ki so si za glavni predmet izbrali kemijo, skušajo ugotoviti, kakšna je oblika molekule C₂H₅OH. Nekateri so splezali na mize. Po sredi učilnice prihaja njihov učitelj in mentor Bob Lewis, varovalna očala ima postrani in z zmešnjavo v razredu je prav zadovoljen: trindvajset dijakov, ki so se zaspalo privekli v razred, zdaj strastno preučuje molekularno sestavo alkohola. »Dokler otrok ne vznemirim, jih ne morem učiti,« pravi. »To pa pomeni pet predstav na dan.«

Lewisov prvi zakon dinamičnega poučevanja je preprost: bolj zavzeto ko dijaki prodirajo v znanost, bolj si bodo zapomnili snov. Torej: čimveč navdušenja izžareva učitelj, tem privlačnejše bo njegovo magnetno polje. V Lewisovem repertoarju prevladuje gledališče v razredu. Šolsko leto, polno trikov, se začne tako, da hišnik sredi učne ure prinese v razred zavoj, v katerem je kozarec s temno tekočino. Priložen je listek, ki naj bi ga poslal učitelj prijatelju, znanstveniku iz Atlante. Na njem piše, da so temne stvarce, ki poskakujejo v kozarcu, »kanalizacijske uši«, redki insekti, ki lahko prečistijo umazano kanalizacijsko vodo. Dijaki pepelnatih obrazov nazadnje le zvedo, da so ti vrteči se stvori v resnici rožine v mešanici ogljikovega dioksida in škotskega viskija.

Noben poskus pa se ne more po zanimivosti meriti s tistim, ko gori magnezij, posmehljivo razlaga Bob Lewis. »Zanimanje mojih dijakov se večja prenosorazmerno z verjetnostjo, da bom med poskusom dobil smrtno nevarno poškodbo.« To pa seveda ne pomeni, da pri učencih ni priljubljen.

Lewisovo delovno področje niso samo šolski prostori. Ob podpori narodnega sklada Woodrowa Wilsona potuje križem krazem po državi s skupino kolegov, in svetuje drugim učiteljem. Ena od teh stvari je »mikrokemija«, način, kako cenje delati poskuse. S še tremi učitelji sestavlja skupino Čudna znanost, ki nastopa po ulicah in kaže otrokom navidezne čudeže, privlačnejše od video igrice.

Otroštvo v urah

Francoski časopis Institut de l'Enfant je objavil zanimive podatke: razčlenili so leto otrokovega življenja. In kaj so ugotovili? Otroci prespijo povprečno kar 3600 ur na leto. 1960 ur imajo prostega časa in se ukvarjajo s svojimi najljubšimi dejavnostmi, pred televizijo presedijo 1200 ur, v šoli pa 900. Za prehranjevanje potrebujejo 700 ur, najmanj pa za preoblačenje in pranje - 400 ur. Zanimivo bi bilo te podatke primerjati s podobnimi za njihove starše: predvsem številno ur, namenjenih prostemu času, in tistih, ki jih (zlasti name) porabijo za pranje in seveda - preoblačenje.

PA ODRASLI AMERIČANI?

80 odstotkov odraslih v ZDA ve, da se celine premikajo že milijone let - in da se bodo še naprej.

Samo 25 odstotkov pa ve, da Zemlja obkroži Sonce v enem letu; in samo 37 odstotkov se jih je spomnilo, da so dinozavri živeli, še preden se je pojavil človek.

76 odstotkov jih je pravilno odgovorilo, da svetloba potuje hitreje od zvoka.

Samo 43 odstotkom pa je znano, da so elektroni manjši od atomov, in samo 36 odstotkom, da laser ne deluje z zvočnimi valovi.

Vir: 1988 Survey, National Science Foundation

zvezi: biologijo, kemijo in fiziko namreč poučujejo štiri ali pet let po eno ur na teden, ne pa eno leto po pet ur na teden kot v ZDA. Tako si je laže zapomniti dobljene informacije. Vsekakor pa so za uresničevanje vseh teh načrtov, nasvetov in

projektov, ki jih v ZDA ni (bilo) malo, potrebni dobri učitelji. Brez teh se sesuje še tako dober program. Ni torej vprašanje, kako delati, ampak - zakaj ne. Po Newsweeku, 9. 4. 1990 prevedela in priredila JANA CEDILNIK

Mednarodna mladinska knjižnica v Münchnu

ZRN je tretja država na svetu po številu tiskanih knjig, za ZDA in SZ. V letu 1980 so tiskali 67 176 naslovov knjig, to je štirikrat več kot v letu 1951. Iz tujih jezikov so v nemščino prevedli 6739 naslovov knjig, od teh polovico beletristike. Ravno tako so v druge jezike prevedli 6558 naslovov nemških knjig, od teh 14,7 v angleščino, 13,7 v nizozemščino, 11% v italijanščino, 14% v španščino, 9% v francoščino itn.

Tu deluje 16 knjižnih klubov, ki imajo nad 5 milijonov članov, največji je Gutenbergov knjižni klub. Knjige izdaja 2000 založb ali založnikov, največji med njimi je BERTELSMANN. Leta 1978 so v trgovini s knjigami zaslužili 5700 milijonov mark. Ceno knjigi določa založnik.

V Münchnu je približno 400 knjižnic, ki imajo okrog 7,5 milijona knjig.

Največja je Bavarska državna knjižnica s 2,7 milijona zvezkov, 50.000 rokopisov, 20000 inkunabul... Poleg te so še npr. Univerzitetna knjižnica z milijonom zvezkov, Knjižnica ameriške literature; angleške literature; italijanske, španske, Mednarodna mladinska knjižnica, Knjižnica medicinske fakultete, Rokopisna knjižnica, Glasbena filatelistična knjižnica, Knjižnica Visoke tehniške šole, Knjižnica nemških muzejev, Mestna knjižnica...

Grad Blutenburg je čudovit zgled, kako je mogoče združiti staro arhitekturo in zahteve sodobnega časa.

Prvič se grad omenja l. 1439 kot lovski dvorec vojvoda Albrechta III. Njegov naslednji lastnik je bil vojvoda Sigismund in l. 1488 je bila tu posvečena kapela sv. Sigismundu, ki je prava dragocenost, grajena v poznogotskem slogu. Med 30-letno vojno v 1/2 polovici 17. stoletja je grad razpadel, poleg tega so ga prizadele tudi poplave. Obnovljen je bil l. 1681. Tudi druga svetovna vojna mu ni prizanesla; po vojni so ga obnovili in l. 1983 se je vanj preselila Mednarodna mladinska knjižnica. Grad leži ob reki Würm, ki teče iz jezera Straubinger in se v Dachau izliva v Amper, ta pa naprej v Isar in v Donavo.

Mednarodna mladinska knjižnica v Münchnu je bila na pobudo Jelle Lewpman kot Unesco projekt ustanovljena 15. decembra 1948. Je edina ustanova na svetu, ki sistematično zbira slovnost za otroke in mladino. Več kot 1000 založnikov z vsega sveta ji pošilja svoje najnovejšje knjige za otroke in mladino. Na leto prejme okrog 17.000 knjig. V letu 1988 je bilo v njej 480.000 enot v več kot 100 jezikih.

Zbirka Mednarodne mladinske knjižnice je razdeljena na tri oddelke.

Študijska knjižnica

Mednarodna referenčna zbirka za porabnike z vsega sveta; knjižničarji odgovarjajo na poizvedbe porabnikov, ki jih prejmejo po pošti, telefonu ali osebno. Zbirka vsebuje:

- izvorno literaturo: približno 447.000 enot otroške literature (60.000 objavljene pred letom 1951), otroške časopise (zbirka je v razvoju)
- raziskovalno literaturo: približno 21.000 enot raziskav in referenčne literature in 253 strokovnih revij in časopisov o otroški in mladinski literaturi;
- dokumentacijo: približno 10.000 dokumentov (objavljeni in neobjavljeni eseji, časopisni članki itn.);
- posebne zbirke: plakati, kalendarji, rokopisi, izvorne ilustracije, otroški umetniški izdelki.

Knjižnica za otroke

V redni izposoji je 5.000 otroških in mladinskih knjig v 12 jezikih. Poleg tega pripravljajo bogat program za otroke: redne dejavnosti so pogovori o knjigah, angleški in francoski konverzacijski tečaji, slikarski krožek in pevski zbor.

Posebne prireditve pa so srečanja z avtorji, predstavitve knjig, lutkovne predstave, nastopi čarovnikov itn.

Mednarodna mladinska knjižnica ima zdaj »lektorate« za naslednje jezikovne skupine ali geografska področja: nizozemsko/afrikansko, vzhodna Azija, angleško/keltsko, finsko, francosko, nemško, grško/turško, romunsko, skandinavsko, slovenske jezike in jezike Sovjetske zveze.

Pred kratkim so ustanovili avdi-ovizualni oddelke, ki se šele razvijajo. Mednarodna mladinska knjižnica ima tudi tele kataloge: Avtorski, Katalog ilustratorjev, Katalog po deželah, Sistematski katalog, Kronološki katalog do l. 1950. Naslovni katalog. Študijska knjižnica je odprta od ponedeljka do petka od 10. do 17. ure; knjižnica za otroke od ponedeljka do petka od 14. do 18. ure.

Poleg vsakoletne Mednarodne razstave otroške in mladinske literature Mednarodna mladinska knjižnica v svojih prostorih v gradu Blutenburg organizira številne razstave o različnih vsebinah: o izbranih otroških pisateljih, ali ilustratorjih, o otroški literaturi določene dežele ali kulture, o sodobnih ali preteklih vrhovih v otroški literaturi. Za večino teh razstav pripravljajo kataloge ali monografije. Mnogo teh razstav je na voljo kot potujoče razstave.

V času našega obiska je bila v gradu Blutenburg razstava Kuharske knjige za otroke. Bogastvo, preprostost in obenem zelo kakovostne knjige o kuhanju in pečenju so me prevzele, saj se ne moremo primerjati z našimi prilogami v Cicibanu in redkimi otroškimi kuharicami. Med razstavljenimi sta bili tudi dve slovenski kuharici, in sicer Nič lažjega od kuhanja avtorice Pavle Robnik-Filipovič, ki jo je izdal CZCG v Ljubljani l. 1986, ter Kuharica Uharica pisateljice Svetlane Makarovič skupaj s kaseto. Ob tem so izdali katalog, ki ima podan tudi seznam vseh kuharskih knjig za čas od l. 1900-1967; kuharske knjige iz kasnejšega obdobja pa so razdeljene v tri starostne skupine: za najmlajše, od 7-12 leta ter za mladino.

Mednarodna mladinska knjižnica prireja tudi seminarje, simpozije in konference, pogosto z drugimi organizacijami, kot je npr. nemška komisija Unesco. Tujim študentom daje knjižnica štipendije za največ tri mesece. Izdaja redne letne publikacije UB: Bilten in The White Ravens ter IJB - Report - četrletno publikacijo, ki prinaša članke o mednarodni otroški in mladinski literaturi, bibliografije in program prireditve knjižnice za naslednje četrletje. Izhaja v nemščini z občasnimi članki v angleščini in francoščini.

FRANCKA ŽUMER

Ste že naročeni na Prosvetnega delavca?

SREDNJA ŠOLA

Prenovljene vsebine in posodobljeni programi

Srednja šola je začela novo šolsko leto vsebinsko prenovljena in programsko posodobljena. Začela se je tako imenovana druga faza prenovle programov, ki ima svoja izhodišča v spremenjeni šolski zakonodaji, ugotovitvah spremljave šolske prakse, podpirajo pa jo tudi širše družbene spremembe.

Zavod Republike Slovenije za šolstvo, ki mora po zakonu opraviti strokovno delo v zvezi s programi, je do junija pripravil:

- spremembe družboslovnih učnih vsebin
- razbremenitev dveletnih in triletnih smeri in vsebinsko ločitev od štiriletne smeri izobraževanja
- diferencirani pouk v štiriletnih smereh za nadaljnji študij
- gimnazijski vzgojno-izobraževalni program.

Prizadevali smo si, da bi spremembe čim manj posegale v predmetnik, pa vendar je ukinitev predmeta obramba in zaščita povzročila šolam nekaj kadrovskih težav. Zaradi nenehnega pomanjkanja denarja ostaja vzgojno-izobraževalno delo za leto v 32 ur tedenske obremenitve učencev, pri tem pa so upoštewane zdajšnje gnotne možnosti.

Spremembe družboslovnih učnih vsebin

Strokovni svet je po daljši razpravi sprejel rešitev, da se v triletnih smereh namesto STM vpelje predmet družboslovje. V štiriletnih smereh pa predmet družboslovje in eden od družboslovnih predmetov, kot so filozofija ali sociologija ali psihologija ali ekonomija itn. Namesto obrambe in zaščite so vpeljane obrambne in mirovne dejavnosti, ki jih bo šola uresničevala različno.

Razbremenitev dveletnih in triletnih smeri in vsebinska ločitev od štiriletne

Vsebinska razbremenitev skrajšanih programov (SKR) V prenovljenih skrajšanih programih je bila vsebinska razbremenitev deloma že dosežena, tem, da splošnoizobraževalni predmeti predvsem dopolnjujejo predmete 7. in 8. razreda osnovne šole. Potreba po nadaljnji vsebinski razbremenitvi, zlasti specialnodidaktični prilagoditvi pouka, izhaja iz značilnosti učencev in cilja njihove usposobitve za delo in samostojno življenje. Do tega cilja pa lahko privedemo učence le s prilagajanjem vsebin, metod in oblik dela in z veliko osebnih zavzetosti učiteljev. Kaže se, da je manj težav s temi učenci na tistih srednjih šolah, ki izvajajo skrajšane programe že od vsega začetka usmerjenega izobraževanja in so jih nekako vzeli za svoje. Zato smo srednjim šolam podali nekaj izkušenj in smernic glede izbire učiteljev za poučevanje v skrajšanih programih in za priznavanje enakovrednosti tega dela v učiteljskem kolektivu.

Opozorili smo na izredno pomembno vlogo razrednika in dobre izkušnje z razredniki, ki so učitelji praktičnega pouka.

Za učitelja je zelo pomemben normativ, ki določa število učencev v oddelku. Zavod je že predlagal Republiški sekretariatu za vzgojo in izobraževanje ter telesišno kulturo znižanje normativa na največ 20 učencev v oddelku.

Vsebinska razbremenitev triletnih smeri in ločitev od štiriletne

Učenci, ki se vpisujejo v triletno smer, so največkrat poklicno že usmerjeni, mnogi med njimi pa imajo še neodkrita in nerazvite sposobnosti, in te bodo razvili kasneje.

Učne načrte smo vsebinsko razbremenili in bolj prilagodili ciljem izobraževanja za delo in poklic. Opuščene so prezahtevne in abstraktne vsebine, določeno je temeljno znanje, ki ga je treba utrditi za razliko od vsebin, ki so zgolj informativne. Splošni predmeti so, kar zadeva cilj in vsebine, bolj povezani s strokovnimi predmeti, v nekaterih primerih so se združili npr.: kemija z gradivo pri strojniki,

gradbeniki itd., ali kemija z blagovnanstvom za prodajalce. Podobno so vsebinsko predelani in deloma posodobljeni tudi strokovni predmeti. Ponekod je povečan obseg praktičnega pouka in strokovnih predmetov. Učenci teh smeri imajo v prvem letniku še zmeraj možnosti, da se preusmemrijo v zahtevnejšo štiriletno smer, če dosežejo prav dober učni uspeh in pokažejo ustrezne sposobnosti ter motivacijo.

Diferencirani pouk v štiriletnih smereh za nadaljnji študij

Namen diferenciranega pouka v 3. in 4. letniku štiriletne smeri je, da se motiviranim in sposobnim učencem zagotovijo najboljše možnosti za pridobitev ustreznega znanja za nadaljnji študij. S tako zasnovanim poukom se bodo približali prihodnjim zahtevam mature tudi učenci drugih štiriletnih smeri, ne le gimnazijci. Povečana sta standard in zahtevnost znanja iz slovenskega jezika in književnosti, matematike in prvega tujega jezika, družboslovnega ali naravoslovnega predmeta, ki je pomemben za nadaljnji študij v neki usmeritvi (npr. fizika za strojništvo).

Sole oblikujejo intenzivne oddelke po določenih merilih, kot so npr. učni uspeh pri pomembnih predmetih v 1. in 2. letniku, učenceva motivacija in želja, soglasje staršev itn. Intenzivni oddelki morajo biti oblikovani po veljavnih normativih, zato jih bo mogoče oblikovati le na večjih šolah, ki imajo vsaj dva oddelka štiriletne smeri v istem programu.

Diferencirano izvajanje vsebine programa v 3. in 4. letniku bo zajelo tri rodove učencev, in sicer učence, ki so se v šolskem letu 1990/91 vpisali v tretji, drugi ali prvi letnik. Za učence, ki se bodo vpisali v 1. letnik v šolskem letu 1991/92, bo predvidoma že matura.

Gimnazijski program

Izmed srednješolskih programov je gotovo največja pridobitev gimnazijski program, ki v svoji zasnovi pomeni začetek druge generacije programov. Značilno je, da mu bo dokončno podoba dala šola v sodelovanju z drugimi izvajalci. Vodilo izvajanja programa sta intelektualna svoboda in ustvarjalnost, zaupanje in prepričanje, da so ustvarjalci vzgojno-izobraževalnega procesa (učitelji – učenci – starši – zunanji dejavniki) voljni delati.

PREDMETNIK PROGRAMAMA sestavljajo obvezni in izbirni predmeti ali izbirne vsebine. Nekateri obvezni predmeti so v vseh štirih letnikih, to so: slovenski jezik in književnost, matematika, prvi in drugi tuji jezik, zgodovina, umetnostna vzgoja in športna vzgoja. Druge obvezne predmete mora vsak učenec končati v treh letnikih na temeljni ravni. Ti predmeti so: geografija z geologijo, biologija z ekologijo, kemija, fizika, psihologija, filozofija, sociologija, informatika in računalništvo. Poleg teoretičnega pouka so predvidene tudi vaje, eksperimentalno delo ipd. Z drugačno organizacijo pouka je mogoče te predmete končati tudi prej kot v treh letih. Tako bi si lahko učenci različno

hitro pridobivali znanje iz posameznih predmetov.

Izbirni predmeti so v 1. letniku 1 ura, v 2. in 3. letniku 3 ure, v 4. letniku 11 ur. V 1. letniku se pojavlja tudi diferenciacija glede na to, ali se učenci odločajo za lažjo ali zahtevnejšo matematiko, za pouk klasičnih jezikov, ali pa se vpišejo v športne oddelke. Za vpis v navedene oddelke se morajo odločiti pred vpisom v 1. letnik.

Program zajema še izbirne vsebine, obvezne za vse učence. To so: spoznavanje družbenega sistema, kulturne dejavnosti, zdravstvena vzgoja s tečajem prve pomoči, vzgoja za mir in nenasilje ter delovna praksa. Druge vsebine in dejavnosti so neobvezne in odvisne od ponudbe šole. Oboje pa podaja šola v sodelovanju z drugimi izvajalci in na temelju javnega razpisa. Za to šolsko leto je na pobudo Strokovnega sveta za vzgojo in izobraževanje razpis objavil Zavod RS za šolstvo avgusta v Delu. Odziv je ugoden, saj je doslej svoje programe ponudilo več kot 40 izvajalcev.

Kakovost ponudbe in izpeljava programa bosta sčasoma privedli do oblikovanja različnih tipov gimnazij in specializacij med njimi, vse pa naj bi bile dobre šole.

Program predvideva dve ocenjevalni obdobji, zato bo treba bistveno več skrbni nameniti sprotnemu preverjanju znanja in spremljanju napredovanja učencev.

Poskusno vpeljevanje novosti

V šolskem letu 1990/91 bomo vpeljevanje dveh in treh ocenjevalnih obdobij preskušali na širšem vzorcu srednjih šol. Spoznanja o obremenjenosti učencev in kampanjskem učenju, ki povzroča živčne motnje, posebno ob ocenjevalnih konferencah, so

bila razlog, da so v preteklem šolskem letu vpeljevale in spremljale tri ocenjevalna obdobja tri šole v Ljubljani: Srednja šola tiska in papirja, Srednja lesarska šola in Srednja šola za farmacijo in zdravstvo. Učitelji, učenci in starši dobro ocenjujejo prve dosežke, vendar po teh še ni mogoče zadeve ovrednotiti celostno in izoblikovati sklepov. To je bil razlog, da smo vzorec šol v tem šolskem letu razširili in zajeli tudi takšne, ki bodo imele le dve ocenjevalni obdobji.

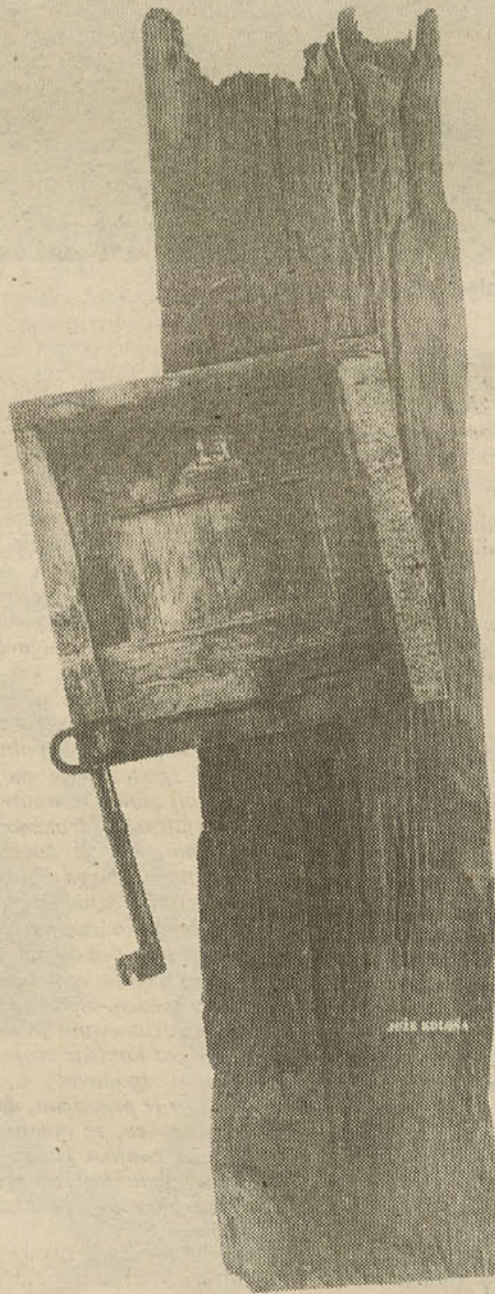
Druge novosti, ki jo bomo poskusno vpeljevali v nekaterih triletnih programih (prodajalec, strojništvo, elektro, gradbeništvo), je učni načrt kemije, ki je združen ali povezan s strokovnim predmetom.

Prav tako bomo v triletnih smereh na treh srednjih šolah poskusno vpeljali predmet splošna ekologija z biologijo.

Sklep

Rek, da šola stoji in pade z učiteljem, se morda zdi že kot fraza, pa vendarle smo ga zapisali tudi v knjižici obvestil srednjim šolam za delo v triletnih in štiriletnih smereh izobraževanja v šolskem letu 1990/91. Poleg predmetnikov so v obvestilih tudi splošna pedagoška in organizacijska navodila zato, da bi se v učiteljske kolektive spet vrnilo ugodnejše pedagoško ozračje in vsakdanje mučne razprave o ekonomskih in denarnih težavah nadomestilo s pogovori o učencih, pouku in boljšem medsebojnem sodelovanju. S kratkim vprašalnikom na koncu knjižice obvestil pa vabimo šole, naj zavodu opišejo svoja sodobna in uspešna prizadevanja, da bi le-te sporočili širšemu krogu pedagoških delavcev.

MARIJA TOME

Koštabčna danes in nikoli več 2, 1975

Ob izidu dveh pomembnih učbenikov za književnost v srednjih šolah

V zadnjih dneh septembra smo dobili nova srednješolska učbenika za književnost, in sicer učbenik Silva Faturja **Književnost in Berilo 4**, ki so ga napisali Peter Kolšek, Janko Kos, Andrijan Lah, Tine Logar in Stanko Simenc.

Književnost sestavlja dvanajst poglavij, v katerih obravnava avtor vsa temeljna dela slovenske književnosti – od njenih začetkov do 80-ih let 20. stoletja.

Ker je delo namenjeno učencem italijanske narodnosti v Sloveniji, se je pisec odločil, da izvirno in izredno učinkovito uokvirni dogajanja (družbenopolitična in literarnozgodovinska) pri nas s prikazom sočasnih pogojev v Evropi; pri tem je še posebno pozornost namenil vezem našega kulturnega prostora s sosodnjim – italijanskim in vplivom slednjega na razvoj naše književnosti.

Učbenik sega za obravnavo posameznih del iz zakladnice slovenske literature prek meja današnje Republike Slovenije v zamejsko in izseljensko književnost; to bo omogočilo, da bodo učenci dobili celostno sliko o literarni ustvarjalnosti Slovencev – prav to ni bilo do zdaj izpeljano še v nobenem našem srednješolskem učbeniku.

Poleg slovenskih avtorjev, med katerimi je posebna pozornost namenjena tistim, ki so živeli in ustvarjali ali ki živijo in ustvarjajo na Primorskem, zajema učbenik tudi obravnavo nekaterih najpomembnejših avtorjev in njihovih del iz drugih jugoslovanskih književnosti. To bo omogočilo učencem širjenje in poglobljanje vedenja o izredno raznoterem jugoslovanskem kulturnem prostoru, ki ga pripadniki drugih narodov le težko razumejo.

Da bi avtor olajšal delo z učbenikom učiteljem in učencem, ga je zasnoval tako, da vsako poglavje vpeljuje z natančno razlago temeljnih smotrov, ki bi jih moral doseči.

Na koncu posameznih poglavij so Vprašanja in naloge za utrjevanje, ki navajajo bralca na analizo in sintezo posameznih novih spoznanj, hkrati pa omogočajo preverjanje stopnje pridobljenega zahtevanega znanja.

Izredno pomemben in veliko vreden dodatek k učbeniku so Beležke o prevajanju slovenskih leposlovnih stvaritev v italijansko, v katerih je zajel objave do konca leta 1983. Pregled kaže, da slovenska književnost v italijanskem kulturnem prostoru ni popolna neznanica in da so vezi med nami in Italijani stalne in uspešne.

Učbenik je v celoti izredno kakovosten in dodaten most razumevanja in vzajemnega spoštovanja med pri nas živečimi Italijani in Slovenci.

Berilo 4 pa so avtorji pripravili po zasnovi dr. Janka Kosa. Usklajeno je z veljavnim učnim načrtom za slovenski jezik in književnost, sestavlja ga pa devet

razdelkov: Tradicionalna in moderna lirika, Tradicionalna in moderna kratka pripovedna proza, Ep in roman, Tragedija in komedija, Avangarda in eksperiment, Umetniška in trivialna literatura, Esej, Angažirana literatura, Literatura tretjega sveta. Ker je snovi veliko, bo v 4. letniku srednjih šol obvezna obravnava le prvih štirih tematskih krogov, druga poglavja pa bodo (učiteljem in učencem) na voljo kot izbirna. Pri izbirnem delu ne bo omejitve, to pomeni, da se učitelj neke šole ne bo odločil za nobeno dodatno poglavje, kak drug učitelj pa jih bo v skladu z interesom in sposobnostmi učencev obravnaval več.

Berilo je oblikovano podobno kot prva tri, glede na tematski prijem pri pouku književnosti pa ga zaznamujejo tudi nekatere posebnosti. Tako vsako poglavje vpeljuje izbrani odlomki iz strokovne literature, ki obravnava določen literarni pojav. Temu uvodnemu delu sledijo z učnim načrtom predpisana besedila ali odlomki le-teh, če so dela obsejnejša. Podobno kot v berilih za prve tri letnike srednjih šol tudi v Berilu 4 vsakemu besedilu sledijo Opombe, ki so razvrščene v pet skupin: A – Kratak avtorjev življenjepis, B – Bibliografski opis njegovih glavnih del, C – Osnovni podatki o izbranem besedilu, Č – Stvarne opombe k besedilu, D – Opozorila na druga avtorjeva dela, ki pridejo v poštev za šolsko ali domačo branje, opombe o morebitnih prevodih ipd. Če je avtor besedila znan že iz prejšnjih beril, seveda odpadeta razdelka A in B.

Opombam sledijo Vprašanja in naloge, katerih namen je učence navajati na samostojno razmišljanje o besedilih in na interpretacijo le-teh. Nekatere naloge so usmerjene k pisnemu sporočanju, tudi k tako imenovanemu pisanju; tudi to je novost v primerjavi s prejšnjimi berili.

Z Berilom 4 smo torej dobili v naše srednje šole nekaj »svežine«, ki jo potrebujejo vsi – učenci in učitelji, in upravičeno lahko upamo, da bo v pouk književnosti vneslo problemski prijem in več ustvarjalnosti (učencev in učiteljev), z izbirnim delom pa tudi višjo stopnjo motiviranosti za delo.

Tako Književnost kot Berilo 4 so avtorji pripravili v sodelovanju z Zavodom Republike Slovenije za šolstvo (urednika Draženka Kulovec in Tine Logar), izdala pa ju je Založba Obzorja Maribor pod uredništvom Igorja Rogla. Knjigi je opremila Marina Rajšter in tako zaokrožila »vizualno prenovno« srednješolskih učbenikov za književnost. Za to bi zaslužila vsaj priznanje – če ne prej, na naslednjem slovenskem knjižnem sejmu. Avtorji na kaj takega tako nikoli ne računajo...

TINE LOGAR

OBVESTILO

Zbirke LOŠKEGA MUZEJA V ŠKOFJI LOKI so odprte vsak dan, razen ponedeljka, od 9. do 17. ure.

V GALERJI NA LOŠKEM GRADU je odprta razstava slik ANTONA DOLENCA in kipov STANETA JARMA. Razstava je odprta ob istem času kot zbirke muzeja.

Uprava

Prav razumljena drugačnost

Zveza društev za cerebralno paralizo o integraciji otrok z motnjami v razvoju

V Sloveniji se vsako leto rodi devetdeset do stodvajset otrok s cerebralno paralizo. Med njimi je precej težko prizadetih, takšnih, ki ne bodo nikoli sposobni samostojno živeti.

Zveza društev za cerebralno paralizo Slovenije si prizadeva za čimbolj normalno življenje otrok in odraslih, skuša uveljaviti in vpeljati celostno skrb za osebe s cerebralno paralizo v vseh življenjskih obdobjih. Za to pa potrebuje več denarja in predvsem – razumevanje soljudi.

Člani Zveze so se odločili za humanitarno akcijo tržnega komuniciranja – tako so označili medijsko predstavitev svoje organizacije. Izbrali so mesec oktober, ko otrokom namenimo še posebno skrb. Kadar govorimo o otrocih, pogosto pozabljamo, da so tudi takšni z motnjami v razvoju. Vendar so vsi ti otroci in vsi imajo pravice, ki so zapisane v Deklaraciji o pravicah otrok in v Konvenciji o pravicah otrok. Prizadevati si moramo, da jih uresničujemo pri vseh – ne glede na raso in polt, pri zdravih in tistih z motnjami v razvoju.

To je že ničkolikokrat povedano in zapisano, vseeno pa ravnamo včasih popolnoma drugače.

Na koga bomo prevalili breme integracije otrok z motnjami v razvoju? Pod tem vprašanjem je potekal pogovor za omizjem, ki ga je (4. oktobra letos) pripravila Zveza društev za cerebralno paralizo Slovenije v Cankarjevem domu v Ljubljani. Strokovnjaki in starši prizadetih otrok so

kritično spregovorili o zavodih: ti marsikdaj delujejo premalo povezano z družinami prizadetih, niso v primernem okolju, starši ne morejo obiskovati otrok, kadar si želijo, in dogaja se, da se čustvene vezi med njimi v nekaj letih zrahljajo in oboji se med seboj zelo odtujijo.

Udeleženci omizja so menili, da bi morali bolj razvijati druge oblike strokovne podpore in pomoči družinam, saj večina prizadetih oseb živi doma. Društva, ki združujejo obbolele s cerebralno paralizo in njihove svojce, so prepuščena sama sebi, premalo se zanje zanimamo. Strokovnjaki in prostovoljci bi se z njimi morali tesneje povezovati. Čeprav veliko govorimo o t. i. integraciji, živijo prizadeti otroci in odrasli še zmeraj nekje na obrobju. Zelo malo naredimo zanje in skoraj nič, da bi bilo drugače.

Sploh razumemo pojem integracije? Marsikdaj ne: Starši so želeli vpisati v navadno osnovno šolo invalidnega

otroka, ki umsko ni prav nič zaostajal za vrstniki. Ni bil sprejet. Takšno odločitev je utemeljil pravnik, ki ga je vodstvo šole najelo prav za ta primer.

Otroci so sodelovali v televizijskih reklamah za čokolešnik, otroške čevlje in nekatere druge izdelke. Ko naj bi posneli nekaj metrov filmskega traku o dejavnosti Zveze društev za cerebralno paralizo, so starši mladih nadobudnežev v njihovem

ogledajo zavode in sami izberejo, kje bo živel njihov otrok – v zavodu ali doma.

Strokovnjaki so predlagali, naj bi čimprej ustanovili informacijsko središče (v tujini ga imenujejo clearing house). Tam naj bi starši dobivali vse mogoče informacije in nasvete, tam naj bi se srečevali in družili.

Marsičesa pa se moramo lotiti takoj: starši nujno potrebujejo

Otroci in odrasli s cerebralno paralizo niso bolni v ustaljenem medicinskem pomenu in tudi cerebralna paraliza ni navadno obolenje. To so različne motnje, ki nastanejo zaradi nepravilnosti v razvoju možganov ali njihovih okvar. Pojavijo se pred rojstvom, med porodom ali v zgodnjem otroštvu. Čeprav ime cerebralna paraliza označuje le motnje v gibanju in drži, ima lahko otrok tudi motnje vida, sluha, govora, božjastne napade, učne težave, živčne in vedenjske motnje in je lahko tudi umsko manj razvit.

imenu odklonili sodelovanje – njihovi otroci so vendar zdravi, cerebralna paraliza se njih ne tiče...

Podobno se ne bi dogajalo, če bi naša družba priznavala različnost in bi se bili vsaj pripravljene učiti živeti drug z drugim, se spoštovati, razumeti med seboj in si pomagati.

Staršem moramo omogočiti, da bodo naredili za svojega otroka vse, kar zmorejo. Tako si nikdar ne bodo očitali, da so morda premalo storili. Naj si

organizirani prevoz za svoje otroke iz Ljubljane v Kamnik in nazaj. Nekateri sami prevažajo otroke v šolo, drugi otroci pa, čeprav je Ljubljana blizu, živijo kar v kamniškem zavodu... Prevoza še niso uspeli urediti. Samo besede o integraciji in lepi nameni niso še nič spremenili, morda so povzročili le premik v naši zavesti: v anketi med 200 učitelji iz 62 osnovnih šol v Sloveniji je skoraj polovica učiteljev pripravljena sprejeti v razred tudi invalidnega otroka.

Pogumen pogled na resnico

V vipavskem zavodu za usposabljanje invalidnih otrok se trudijo čimbolj pomagati otrokom in staršem

Vipavski zavod za usposabljanje invalidnih otrok Janka Premrla Vojka je dom za približno sto deklic in dečkov med sedmim in šestnajstim letom starosti, ki ne morejo živeti pri starših in obiskovati osnovne šole tako kot njihovi vrstniki. Zavod so ustanovili pred petindvajsetimi leti za šestdeset gojencev, leta 1988 pa so prizidali še nove prostore in obnovili stare. V Vipavi tako živijo mladi invalidi iz različnih krajev Slovenije in tudi iz drugih republik. Nekateri obiskujejo v zavodu osnovno šolo s prilagojenim programom za lažje duševno in telesno prizadete otroke, drugi so na enoletnem pošolskem usposabljanju, kjer si pridobivajo praktične izkušnje za delo in življenje, ko bodo zapustili zavod, poseben program delovnega usposabljanja pa imajo tudi za zmerno duševno in telesno prizadete mladostnike, ki se jim je stanje v osnovnošolskem obdobju poslabšalo in prvotnemu programu niso več kos. V vipavskem zavodu dela približno petdeset strokovnjakov. Dan in noč so z otroki, da je njihovo življenje lažje in lepše, kolikor je pač mogoče.

Z Lilijano Tomažič, tamkajšnjo socialno delavko, smo se pogovarjali o življenju otrok s cerebralno paralizo doma in v zavodih, o tem, kako starši doživljajo otrokovo prizadetost in kakšna prihodnost se obeta mladim invalidom.

● V svetu in tudi pri nas se čedalje bolj zavzemamo, da bi tudi prizadeti otrok, če je le mogoče, ostal v naravnem okolju, torej v družini.

– Tri četrto otrok in oseb s cerebralno paralizo živi v družinah, le četrtnina jih je v zavodih in različnih domovih. Težje prizadeti ne morejo živeti doma, čeprav so starši prepričani, da bodo zmogli tudi nemogoče. Ponavadi ostanejo mame doma, pustijo svoje poklicno delo in se ukvarjajo samo še z otrokom: so strežnice, logopedinje, fizioterapevte, medicinske sestre in – ljubeče mame. Svoje življenje namenjajo le še prizadetim otrokom, dokler ne obnemorejo in sčasoma tudi same potrebujejo pomoč psihologa ali psihiatra.

● Spoznanje, da otrok ne more živeti doma, je za družino posebno hudo.

– Starši in strokovnjaki razmišljajo vsak po svoje. Starši imajo drugačne predstave o življenju svojih otrok in so ponavadi pretirano čustveni in občutljivi. Večina jih živi v neuresničljivem pričakovanju in upanju, mi pa skušamo biti stvarni. Upoštevamo predvsem otrokove potrebe in mu želimo omogočiti, da bo čimbolj razvil sposobnosti, ki jih lahko. Ves čas sodelujemo s starši, se z njimi veliko pogovarjamo in jim svetujemo. Čeprav pri nas živijo le otroci, se moramo ukvarjati z vso družino. Starši otroku želijo pomagati, pa mu marsikdaj pomagajo preveč. Vse hočejo postoriti namesto otrok. Obravnavajo jih tako, kakor da bi bili povsem neboljani. Iz njih ustvarjajo še večje invalide. Otrokom ni treba zmeraj ugoditi, saj marsikdaj – tako kot vsi otroci – izsiljujejo in hočejo vso pozornost zase.

● Osem let ste že socialna delavka v vipavskem zavodu. Dobro poznate družinske razmere otrok, ki živijo pri vas. Kako po vašem mnenju prizadeti otrok spreminja odnose med starši?

– Ni lahko sprejeti resnice, da tvoj otrok ne bo nikoli živel povsem normalnega življenja. Ponavadi starši potrebujejo dalj časa, da se sprijaznijo s prizadetostjo otrokom. Nekateri se sploh ne. Eni se zatekajo po pomoč in na-

»Ime mi je Besima. Doma sem iz Bosne. V zavodu sem zato, ker sem doživela prometno nesrečo. Poškodovano imam desno stran telesa, zato hodim v šolo za invalide. Tukaj mi je skoraj lepše kot doma, zato si ne želim domov. Rada pa bi šla v Ponikve, kjer so nekateri gojenci, ki so bili prej v zavodu. Bojim se, da se mi ta želja ne bo izpolnila...« Tako se je meseca julija v glasilu Zveze društev za cerebralno paralizo Slovenije Pet (št. 7) predstavila Besima Čehić, takrat še iz Zavoda za usposabljanje invalidnih otrok Janka Premrla Vojka iz Vipave. Žal se je morala vrniti domov, ker zanjo nihče ni plačeval potrebne oskrbnine.

potke k strokovnjakom, drugi vse to odklanjajo. Oče in mati trpita največkrat vsak zase. Vsak po svoje doživlja bolečino in zelo malo je takšnih, ki bi ju neboljeni otrok povezal in še poglobil njuno razumevanje in ljubezen.

Dokler je otrok majhen, starši nenehno upajo, da bo nekega dne boljše. Ponavadi se nič ne spremeni in potem je razočaranje še hujše. Čim starejši je otrok, tem večja je razlika med normalnim in prizadetim otrokom in čedalje več je v življenju ovir. Starši se ne znajdejo. Le redki so sposobni še naprej živeti svoje življenje, se ga veseliti kljub bremenom. Nekateri se zapirajo vase, drugi se zatekajo v alkohol, žal pa so tudi takšni, ki otroka namerno zanemarjajo, da bi nanj pozabili.

● Je mogoče, da otroci s cerebralno paralizo postanejo kdaj samostojni?

– Naš cilj in temeljna naloga je otroka osamosvojiti, kolikor je pač mogoče. Skušamo jih naučiti in navaditi, da sami opravljajo najnujnejše higienske potrebe, upravljajo vozičke, si pripravijo zajtrk in podobno. To je za nekoga velik napredek, za drugega le majhen korak v njegovem razvoju: Ukvarjati se moramo z vsakim posebej, načrtovati in dosežati cilje za vsakogar drugače. Malo pa je takšnih, ki bi bili sposobni živeti popolnoma sami, sami služiti denar in skrbeti zase.

● Le desetina otrok, ki so pri vas, po osemletki nadaljuje šolanje ali kaj dela, vsi drugi ostajajo doma.

– Ko mladostniki končajo usposabljanje v našem zavodu, jih usmerjamo v Zavod za usposabljanje invalidne mladine v Kamniku. Tam lahko končajo osnovno šolo in skrajšane srednješolske programe. Zaposlijo se v delavnicah pod posebnimi pogoji; ene so v zavodu, druge pa zunaj – marsikdaj jih ne morejo obiskovati, ker so preveč oddaljene. Zelo slabe možnosti za prihodnost pa imajo najtežje telesno in duševno prizadeti otroci. Kje naj živijo in kako? Če svojci zmorejo skrbeti zanje in jih negovati, se iz zavoda vračajo domov, sicer pa živijo po socialnih domovih. To ni primerna rešitev. Potrebe mladih, četudi duševno in telesno prizadetih, so drugačne od tistih, ki jih imajo starejši.

Ni humano, da jih naselimo skupaj v iste domove. Mladi potrebujejo svoje bivalne skupnosti. O teh moramo razmišljati v prihodnje, pa tudi o tem, kako razbremeniti starše, ki sami skrbijo za prizadete otroke. Po svetu si pomagajo s prostovoljci – z dijaki, študenti in s fanti med civilnim služenjem vojske.

LUČKA LEŠNIK

odprta
šola

Kje vas in nas šola žuli

Ureja Tereza Žerdin

SVETOVALNI
CENTER ZA
OTROKE,
MLADOSTNIKE IN
STARŠE

Rdeči zvezki

Otrok obiskuje že tretji razred, pisanje pa je problem, ki postaja iz dneva v dan hujši, namesto da bi bilo čedalje boljše.

V prvem razredu težav skoraj nismo opazili. Otrok je sicer delal napake, vendar niti ne tako hude. Z malo več pozornosti smo jih še lahko preprečevali. V drugem razredu, ko so učenci začeli pisati čez pol vrste in samo s pisanimi črkami, je bilo napak že precej več. Manjkale so črke ali cele besede, posamezne črke je zamenjal z drugimi. Pisal je tako, kot se govori, skratka, napisal tisto črko, ki se sliši, ne pa tiste, ki se mora napisati. Takšne napake dela še zdaj, pravzaprav še dosti hujše. Teoretično sicer zelo dobro ve, da se pri večini besed na koncu napiše l, toda dosledno napiše v (pisav, šev). Da pa je ironija še večja, napiše domol namesto domov. Zdi se, da ne zna niti tistega, kar je znal še pred enim letom. Njegovega pisanje včasih sploh ni več mogoče razbrati. Učiteljica mu popravlja dosledno. Njegov zvezek je od popravkov čisto rdeč. Kadar mu niti popraviti ne more več, preprosto vse prečrta. Ocene pa so ena, ena, ena. Niti ene dvojke. Doma piše za spoznanje boljše. Takrat ima dovolj časa, da se vmes ustavlja in razmisli. Razume se, da mu tudi veliko pomagamo. Mislim, da je voljan delati, toda oba postajava iz dneva v dan bolj obupana. Tudi bere še bolj slabo, pri matematiki in spoznavanju narave in družbe pa je prav dober. Obupana

Pri pravih, težkih motnjah pisanja (disgrafiji in disortografiji) velja, da se težave z leti zelo pogosto povečujejo. Menim, da je to tudi vaše osrednje vprašanje. Zakaj je v tretjem razredu slabše, kot je bilo v prvem?

Primer vašega otroka, ko se pisanje postopoma poslabšuje, ni osamljen. Večkrat zasledimo, da se ravno v tretjem razredu pisanje prav razgradi. To sicer ne pomeni, da gre z otrokom čedalje na slabše, temveč da postaja neskladje med zahtevami in pričakovanji šole in med otrokovo zmogljivostjo čedalje večje. V tem primeru gre zgolj za zmogljivost pisanja, torej za osamelost spretnosti, ki se pri otroku počasneje razvija. Sami pravite, da otrok za napake ve in da pisanje teoretično obvlada. Torej so njegove intelektualne zmogljivosti dobre. To dokazujejo tudi matematične in jezikovne sposobnosti. Pisanja pa očitno še ni zmož avtomatizirati. To pomeni, da potrebuje še močan zavestni nadzor. Za zavestni nadzor pri opravljanju neke spretnosti pa je potreben čas. Menim, da je to bistveni problem. Zakaj je v prvem razredu še lahko dobro pisal?

Otroci so dobršen del leta pisali le s tiskanimi črkami. Večina jih v prvem razredu še piše počasi, zato učiteljice tudi nekažejo težje besede, jih napišejo na tablo, sproti preverijo, besede izgovarjajo zelo razločno, poudarjajo slabo slišne glasove in tako preprečijo, da bi otroci pisali narobe. Pisanje se sčasoma, tako kot druge spretnosti (na primer šofiranje), avtomatizira. Pri nekaterih prej, pri drugih počasneje. V drugem razredu že precej otrok pisanje avtomatizira. To pomeni, da ne potrebujejo več tolikšnega zavestnega nadzora. Ne razmišljajo več o tem, katero črko morajo napisati, kakšna je tista črka in kako se napiše. Črka jim pride izpod peresa kar sama od sebe. Zato pišejo že sorazmerno hitro. Svoj zavestni del lahko usmerijo v vsebino, zato so v tej starosti že sposobni sami oblikovati stavke in povedi ali celo kratke sestavke.

Motnja pri avtomatizaciji pisanja je kriva za težave marsikaterega otroka. Čim težja je, tem več vaj je potrebnih. Običajna količina vaj ne zadošča.

Kadar pa je kdo tako neuspešen pri pisanju, da je zvezek od napak in nezadostnih ocen rdeč, tedaj otroka za kakšne posebne vaje mine tudi veselite. Zato menim, da je drugi poglavitni problem, ki ga nekazujete, kako ohraniti veselje ali voljo do pisanja. Z drugimi besedami bi lahko rekli, kako preprečevati »rdeče zvezke«.

Navidezno je odgovor preprost. Preprečimo napake in preprečili bomo rdeče popravke in slabe ocene. Preprečevati napake pomeni: upočasniti hitrost pisanja za ves razred ali za enega otroka (piše vsak drugi stavek), narekovati po besedah (slediti otrokovemu pisanju in mu sproti prišepetavati posamezne besede), razčlenjevati težje besede, opozoriti na kritične črke, napisati težjo besedo na tablo in tako naprej. Od popravkih znamenj otrok nima dosti, ker teoretično ve, kako se beseda napiše pravilno. Pisanje poprav in poprav gre lahko v nedogled. Otrok bo delal zmeraj nove napake. Negativne ocene ga ne bodo motivirale, pa tudi lažne in spodbudne pozitivne ne, ker otrok sam še predobro ve, kdaj mu je kaj podarjeno (če je zadosti kritičen, kot je v tem primeru).

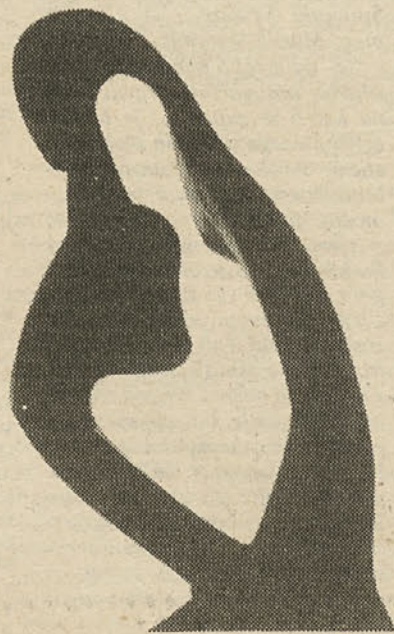
Zavedam se, da s tem nasvetom grešim proti ustaljenim načelom doslednosti. V resnici jim celo nasprotujem. Dosledno popravljanje napak in dosledno pisanje poprav je v enem primeru lahko tako dobro kot v drugem slabo.

Zanima me, kaj mislijo o tem drugi učitelji.

Sodelujte v naši rubriki! Na vsako vprašanje boste dobili odgovor strokovnjakov Svetovalnega centra za otroke, mladostnike in starše v Ljubljani, Gotska 18.

Srečanje, 1955

nove knjige

Ob metodiki narave in družbe

Dr. Vladimir Pletenac, Osnove metodike nastave prirode i društva, Školska knjiga, Zagreb 1990, 162 strani

Pobuda o vprašanih v naslovu je nastala ob zavzetem in kritičnem prebiranju te najnovejših knjige s področja metodike spoznavanja narave in družbe, ki je izšla letos pri Školski knjigi v Zagrebu.

Med sestavinami permanentnega (samo)izobraževanja in (samo)usposabljanja učiteljev zavzema pomembno, če že ne osrednje mesto strokovno pedagoško slovnost. Letega ni nikoli dovolj. Nasprotno, učiteljsvo že kar glasno in nejevoljno, hkrati pa upravičeno opozarja na predolga sušna leta na tem področju, ki so domala večni sopotnik v našem šolstvu. To še zlasti velja za metodično slovnost, po katerem učiteljsvo najraje sega in ga tudi najbolj pogreša. Poudariti velja, da naša trditve ne velja v enakih meri za vsa metodična področja.

Naša razmišljanja so osredotočena na področje metodike spoznavanja narave in družbe, tedaj ozko na razredno stopnjo. Je to osrednje učno področje, na katero se naravno vežejo druga predmetna področja, učne sestavine, ki pripomorejo k zaokroženosti celostnosti pouka v prvih štirih razredih osnovne šole. Vse kaže, da tudi s prenovljenimi in posodobljenimi učnimi sestavinami, ki jih napoveduje nova šolska oblast, ne bo bistveno drugače.

Polna tri in pol desetletja so minila od izdaje zadnjih celostnih metodik za delo na razredni stopnji. Med tem se je veliko stvari spremenilo, razvilo in uveljavilo v šolskem delu. Napisanih je bilo veliko priročnikov za učitelje, precej navodil za praktično delo v razredu, organizirani in izvedeni mnogi seminarji in tečaji in še marsikaj. Vse to ima svojo vrednost in je pomembno v določenem času veliko neposredno pomoč učiteljsvu. Vse to pa vendarle ne opravičuje tako dolgega premora, ki je nastal med zadnjimi izdajami uporabne metodike knjige do naših dni. V istem času je v srbohrvaščini izšlo nekaj takih metodik in po njih so usmerjali svoje praktično delo mnogi slovenski učitelji.

Med take nepogrešljive metodične knjige nedvomno spada že omenjena najnovejša izdaja Osnove metodike nastave prirode i društva, ki je pravi vadecem za izredno občutljivo in zahtevno učno delo na jedrnem področju razrednega pouka. Pri spoznavanju narave in družbe se najbolj izražata zahtevi naravne integracije in korelacije učnih vsebin z naravoslovnimi in družboslovnimi sestavinami. Pri udeležanju tega se učitelj pogosto znajde pred velikimi težavami in problemi, ko išče najprimernejše poti in možnosti za doseganje učnih ciljev.

Knjiga, o kateri razmišljamo, ima dvanajst notranje sklenjenih poglavij. Ob pozornem prebiranju ugotovimo, da jo je pisal pedagoško kultiviran, široko razgledan, teoretično in praktično vešč pisec. Ki je v sintezo svojih bogatih metodičnih izkušenj vtikal mnoge zlahne in še vedno veljavne misli in spoznanja svojih predhodnikov na tem specifičnem področju. Sicer kar obsežno besedilo se bere tekoče in razumljivo.

V knjigi so zajeta domala vsa temeljna in bistvena vprašanja, ki spadajo v metodiko spoznavanja narave in družbe. Z razprtim in poudarjenim tiskom so miselno povzdignjena

vsaj pomembnejša mesta, nekaj pa je tudi ilustrativnega gradiva za boljše razumevanje samega besedila. Ne bo odveč poudariti, da je knjiga namenjena predvsem študentom pedagoške smeri za razredni pouk.

V prvem poglavju je dobro izrisana ločnica med predmetom in nalogami metodike spoznavanja narave in družbe, v drugem pa metodologija taiste metodike. Zgodovinski razvoj od Komenskega do naših dni je podan v tretjem poglavju. Cilji in naloge pouka (četrti poglavje) in vsebine pouka narave in družbe (peto poglavje) se v celoti nanašajo na hrvaške razmere. Primerjalno zanimive so tudi za naše učitelje. Obsežno šesto poglavje je posvečeno etapam procesa spoznavanja pri pouku narave in družbe, tedaj psihološkim osnovam tega predmetnega področja. Materialno-tehnične osnove pouka narave in družbe so opisane v sedmem poglavju, ki je informativno bogato o učilih, ki jih imajo hrvaški učitelji za to predmetno področje. Že bežna primerjava kaže, da v tem slovensko šolstvu močno zaostaja, skratka da je bilo doslej bore malo storjeno za izboljšanje učnega dela razrednega učitelja. Vse lepe in dobre misli o novi šoli, o miselnosti samostojnem učencu, o ustvarjalnem učitelju in še in še ne bodo zaživele, če bo današnja in jutrišnja osnovna šola živorarila v skromnih in osiromašenih razmerah. Nad tem se mora resno in hudo odgovorno zamisliti prosvetna oblast! Osmo poglavje je namenjeno metodam pri pouku narave in družbe. Razen poudarka praktičnemu delu drugih revolucionarnih premikov ni, to pa samo potrjuje, da nas pravi premiki šele čakajo. Obravnava učnih vsebin pri pouku narave in družbe je namenjena obsežno deveto poglavje. Tu so nadrobno razčlenjene vse faze učnega dela od vpeljevanja do preverjanja in ocenjevanja z več ilustrativnimi vložki. Naslednji dve poglavji sicer ne sodita v strogo shematizirano metodiko, imata pa veliko praktično in uporabno vrednost. V desetem poglavju je prikazana pot vpeljevanja učencev v orientacijo v prostoru in kartografsko opismenjevanje, a v enajstem poglavju se poučimo o vpeljevanju učencev v razumevanje časa in znanjenje v njem. Zadnje dvanajsto poglavje je namenjeno pripravljanju učiteljev za pouk narave in družbe. Veliko dobrih in koristnih misli je posejanih, ki bodo v trdno oporo in pomoč vsakemu učitelju na razredni stopnji pri kakovostnem načrtovanju in izpeljevanju pouka spoznavanja narave in družbe. Ob koncu knjige je dodan obsežen seznam literature in virov za to specifično predmetno področje.

Knjigi Osnove metodike nastave prirode i društva zaželimo srečno pot med slovensko učiteljsvo, saj bo v teh predolgih sušnih letih in v hudem pomanjkanju primerne metodičnega slovnosti s področja spoznavanja narave in družbe blagodejno osvežilo in dovolj trdna opora pri iskanju novih in učinkovitejših poti v vsakdanjem učnem delu. Morda bo koga spodbudila, da se bo lotil pisanja slovenskim razmeram primerne in preproste metode spoznavanja narave in družbe?!

M. TANCER

Izbor ljubezenske poezije

Neža Maurer, Kadar ljubimo, samozaložba, Varaždin 1990

Svoje ustvarjalno delo je Neža Maurer zaznamovala z ljubezensko liriko, čeprav je mogoče zaslediti tudi pesmi z drugačno vsebino. Vse do zdaj je njeno pesništvo zasidrano v klasičnem izročilu, nanj se navezuje kot izpovedovalka človeške intimne. Ne kaže prezreti, da ob vsej avantgardi, pa postmoderni in še čem ves čas obstaja krog pesnikov, ki jih preprosto ni mogoče uvrstiti v nobeno skupino, so preprosto to, kar so v svojem pesniškem dosegu, predvsem pa želijo ostati splošno razumljivi oblikovalci poetične izpovedi. Z Nežo Maurer vred imajo ob klasično ubrani formi, slogu in izrazu ti pesniki svoj krog bralcev, tako kot ga imajo oni, ki sestavljajo osrednje domačega pesniškega dogajanja.

Pesniške zbirke Neže Maurer – za odrasle in otroke – izhajajo že več let, tako da je mogoče izluščiti iz njih vsaj nekatere posebnosti njenega pesništva. Če se omejimo na poezijo za odrasle, je njena značilna stalnica – ljubezenska izpoved. Z nekaj pretiravanja se da reči, da brez ljubezenske impulzivnosti, kot da ne bi uresničila svoje pesniške volje. Iz pesmi Neže Maurer ni težko razbrati, da je globoko občuteno življajski prvobitnost pripeljala do ubeseditve izpovedi, ki hoče ostati na ravni splošne razumljivosti, veržno in kritično uglajena, predvsem pa kot različno niansirana vezana beseda, kakršna poznamo. Preprosta metaforika se pri njej navezuje na neposredno, včasih že kar naturalistično izraženo povednost.

Zbirka Kadar ljubimo je izbor njene ljubezenske poezije, kot ga je opravil Miklavž Škofič-Ma-

urer. Dve tretjini pesmi je odbrano iz njenih prejšnjih zbirk, zadnja tretjina pa prinaša novosti. Vsi trije cikli – Lovi me z vetrom, Tisti, ki me ljubi in Vse dobre in lepe reči so bile včeraj – razodevajo amplitudo v doživljanju, sprejemanju, dajanju ljubezni, od nezastre vedrine in sreče, do ekstatične izpolnjenosti in (samo)zavedanja izgube, kjer zavzeti neizprosno stvaren ton, ki ne more prek prerane smrti in izgube. Iz celotnega izbora pesmi sledi spoznanje o tem, kako je ljubezen (nespodbitna) prvinska sila v človeku, pesnica jo doživlja in pojmuje kot nekaj absolutnega. V takem okviru je njena ubeseditvena izpoved odkrita, brez sledi zadržkov ali celo pritaženosti, eruptivno sproščena. Škoda, da ponekod pesmi niso izpljene.

Spremno besedo je k pesmim napisal Branko Hofman in ji dal ustrezn naslov Svet se razkriva skozi ljubezen. Kratek prikaz ne želi izčrpati tega, kar je mogoče povedati o njenih pesmih, osredotočil pa se je na tisto, kar v njenem pesništvu prevladuje ali naseš vsaj dotikališča v motivnem, formalnem in poetološkem podajanju. Med drugim ugotavlja: »Izrazna preprostost Neže Maurer je v očitnem nasprotju z moderno konfiguracijo pesniškega jezika. To je res. Res pa je tudi, da je prav zaradi tega njena poezija izredno priljubljena in odzivna pri bralcih. To nasprotje je bržčas težko razložiti z literarnoteoretičnim razglabljanjem, domnevamo pa lahko, da je na socialni ravni logična posledica stanja, v kakršnem smo se znašli na pragu 21. stoletja.«

I. G.

Iz cikla Umiranje vasi 2, 1973

Enci benci na kamenci

Roman Gašperin, Slovensko otroško izročilo. Ilustriral Zvonko Čoh, založila OŠ F. S. Finžgarja Lesce 1990

Ne zgodi se velikokrat, da bi bila šola izdajateljica knjige. V jubilejnem Linhartovem letu je Osnovna šola F. S. Finžgarja Lesce svojemu učitelju – etnologu, slavistu in učitelju tehničnega pouka – omogočila izid knjige ENCI BENCI NA KAMENCI.

Če kar preskočimo otroški praznik ob tej priložnosti in otrokom namenjeno prireditev na glavnem trgu v Radovljici, in če ne rečemo nobene besede o uspelem tiskovnem sestanku in odprtju razstave Čohovih ilustracij v Šivčevi hiši – Zvonko Čoh je ilustriral tudi knjigo, ki jo omenjamo – se moramo pomuditi prav pri tej knjigi. Gradivo zanjo je Roman Gašperin zbral ob pomoči Pionirskega lista in tako rekoč vseh šolarjev po Sloveniji, ki so v skupnem seštevku postregli temu zbiralcu ljudskega blaga z več kot petsto otroškimi ljudskimi pesmimi. Petdeset nagajivk, zbadljivk in izštevank iz tega izbora je zdaj doživelo izdajo v razkošno ilustrirani knjigi. Po svoji pomembnosti se pridružuje

že večkrat ponatisnjeni knjigi ljudskih pesmi Pojte, pojte, drobne ptice, po zamisli pa pomeni nadaljevanje Štrekličevega zbirateljsva ljudskega blaga. Spremno besedo ji je napisala mag. Marija Stanonik.

To, da je tako pomembno delo učitelju omogočila opraviti šola, na kateri je zaposlen, je blesteč zgled njenega, bodimo malce poetični: visokega poslanstva. Celotni slovenski prostor je – s pomočjo financerjev – obogatila z izjemno dragoceno knjigo žive ljudske tvornosti. Seveda ni mogoče, da bi se vse šole ubadale še z izdajateljstvom, toda tiste, ki se, zaslužijo vsaj lepo besedo za svoj trud. Leška osnovna šola, ki se je v svojem učiteljem tvegala uvrstiti med izdajatelje, bo, upam, smela pričakovati, da bo knjiga Enci benci na kamenci našla naročnike in bralce po vsej Sloveniji. Zbiralec otroških ljudskih pesmi Roman Gašperin z njo slovenskim šolarjem vrača nekaj tistega, kar so mu prav oni omogočili najti.

BERTA GOLOB

PREŽIVETJE

Stapljaj se z vodo, s temo, z večnostjo, kot da te ni bilo nikoli.

Pa si bil smer, pot in luč, Bil si tehtnica, nagrada, domača dver.

Bil si... Tipam s hotenji skozi vodo, temo. Misel išče vztrajno, nanovo. Kot da te res ni bilo.

STRAH NAD GLAVO

V tvojih besedah je obviselo moje srce kot utapljalno se mače v obrežnem grmovju.

Nisem več brezdomka na tem svetu – s svojim obrazom si mi naredil streho nad glavo.

Nikoli se s teboj ne bom vsega pogovorila, nikoli se s teboj ne bom dovolj naljubila.

Še po smrti bom žarela, tako žari v gozdu trohneče drevo – četudi ne greje.

Pedagoška antropologija

John Ogbu, Školske novine Zagreb, 1989

Knjiga ima izvorni naslov The International Encyclopedia of Education. (Pergamon Press PLC 1985), prevedla pa jo je Vedrana Spajić. Prevajalka je napisala tudi uvod o »dimenzijah antropoloških perspektiv izobraževanja«. Ogbu obravnava zgodovino, današnje stanje in perspektive razvoja antropologije izobraževanja v ZDA, pa tudi njeno metodologijo, cilje, modele in področja raziskovanja. Sporočilo o tem je kratko in izčrpno. Na koncu uvoda in zadnjega poglavja je navedena obsežna literatura o navedenih avtorjih.

Pedagoška antropologija ali antropologija edukacije je še mlada veda. Čeprav je nastala v 50. letih, se zmeraj ni enotna, ker imajo različni avtorji različne zasnove – te pa različne virov. Prva je v razrednih strukturah zahodnih družb, druga izhaja iz politične narave teh družb, pri čemer šola deluje tako, da se vrača ena kultura v drugo, tretji pa je povezan s potrebo po samoidentiteti posameznika, zaradi katerega šola postaja izvor personalizacije.

V ZDA prevladuje kulturna ali socialna antropologija, ker v tej deželi živijo različne etnične skupine z različno kulturo. Zaradi te raznotere večkulturalnosti v ZDA tudi antropologija edukacije najpogosteje razumejo kot kulturno antropologijo, ki preučuje procese inkulturacije, akulturacije in asimilacije. Danes imajo še zmeraj premalo raziskav o tem, kako šola rešuje konflikte kooperacije nasproti tekmovalnosti in enakosti v odnosu do segregacije, puritanske in situacijske etike itn.

Pojav večkulturalnosti zajemajo tudi zasnove Evropskega sveta in Svetovne organizacije za predšolsko izobražbo.

Ogbu opiše pedagoško antropologijo (educational anthropology) kot vedo, ki reflektira teorijo, metodologijo, interese različnih disciplin, kot so: antropologija, sociolingvistika, etnometodologija in simbolna interakcija (Ogbu, 1989; 24). Šola je postala socialno-antropološki problem šele od polovice tega stoletja. Antropologija si je šele postopno oblikovala svoje cilje s kritiko svojih metod in metod drugih znanosti. Uporablja metode, kot so biografska analiza, intervju, vprašalniki, analiza dokumentarnih podatkov. Etnografska metoda je bistvena za antropološka raziskovanja za makro in mikro ravni. V politični družbi je glavni problem neenakost možnosti za šolanje.

Ogbu je raziskoval v Stocktonu v Kaliforniji lokalno skupnost črncev in njihovo šolo in je odkril povezanost med razredom in šolo in zaposlovanjem ter gmotnimi možnostmi črncev na drugi strani. Ustabil se je instrumentalni model raziskovanja. Odnosi med vedenjem in cilji so instrumentalni. Gaering s sodelavci (Hansen, Roberts, Tindall) je dal najpopolnejši model razvoja kulturne transmisije v transakcijskem modelu. V sociolingvistiki je najbolj znana Gumperzova raziskava o problemu interetnične komunikacije v šolskem razredu in zunaj njega. Ena izmed premis strukturalno-funktionalnega modela pa je, da šola zrcali strukturo in zahtevne skupnosti.

v kateri se nahaja. Zanimivo je Ogbu je opozorilo, da je ta predpostavka podobna marksističnemu načelu »korespondence«, po katerem so izobraževalni sistemi slika ekonomskih in političnih razmer v družbi, jim tudi služijo.

V teh smereh avtorji pojasnjujejo, da sta ekspanzija in diferenciacija šolstva posledici povečanih potreb po obvladovanju tehnike. Ekološko psihološki modeli razkrijejo razmerje med vedenjem in celotnim položajem. Kulturna ekologija pa pojasnjuje razmerje med izražanjem naravnih virov na eni strani in družbeno organizacijo, vrednotami in vedenjem prebivalcev na drugi. Khlebo je šolo opisal kot mikrosvet široke skupnosti. Pokazal je, kako v njej izražajo družbeni položaj, hierarhijske moči, skrivna simbolika etnični konflikti in produktivnost, ki označujejo široko skupnost. Johnson je opisal vlogo šole pri prenosu nacionalnih simbolov. Moore, Cobb in Burnes so opisali šolske rituale. Nekateri antropologi so raziskovali razmerje med šolo in drugimi institucijami. Drugi pa najdejo skoraj neposredno zvezo med svetom dela in šolo. Tako Cohen (1972) piše, da obstaja zveza med spremembo ameriške ekonomije in prenavljanjem vzgojno-izobraževalnih programov. V drugi industrijski revoluciji so imeli predmetne programe, ker je bila proizvodnja predmetno usmerjena. Hkrati s preusmeritvijo proizvodnje v rast storitev so se spremenili šolski programi v pomenu medosebne komunikacije.

Hunt ugotovi, da šole razvijajo sposobnosti, ki so nujne za obstanek v svetu birokracije, avtomatizacije in specializiranih strokovnjakov. LeCompt (1978) ugotavlja, da obstaja zveza med zaželenim vedenjem in delovnem mestu (npr. točnost, pripravnost, avtoriteta, odvisnost) in na log razreda (spostovanje vrstnega reda, vzdrževanje reda). Wilcox (1978) je dal zanimiv prispevek k razpravi med marksisti in funkcionalisti o tem, kako razvijajo v šoli sposobnosti učencev za vključevanje v hierarhijo dela. Funkcionalisti menijo, da šole pri vseh učencih razvijajo te sposobnosti, neomarksisti pa trdijo, da šole ne izobražujejo vsi otrok enako, ampak jih socializirajo različno glede na njihov prihodnji poklic. Vilcox (1978) je potrdil tezo o socialni diferenciaciji na zgledu dveh šol. V šolah, ki so namenjene mladini srednjih in višjih plastí, se uče aktivne politične participacije in vodenje. Leacockovo raziskovanje newyorkskih šol kaže, da šole vzgajajo mladino nižjih plasti k poslušnosti, mladino višjih plasti pa za neodvisnost. Raziskave na področju formalne izobrazbe so pokazale, da je tisto šolanje bistveno diskontinuirano in negativno, ki ne zajema vseh družbenih skupin enako. Antropologi so tudi potrdili znano hipotezo, da imajo učenci nižjih družbenih plasti slabši uspeh, ker jim ne ustreza kognitivni analizi slog, ki ga goji šola.

Iz vseh teh Ogbujevih poročil sledi, da se antropološka spoznanja o delovanju in močih izboljšanja šolskega sistema za njegovo boljše učinkovitost bogatijo.

BOGOMIR NOVAK

Kako si očistimo vest? Tako, da jo močno drgnemo ob resničnost.

•••

V osmih od desetih primerov ti oseba, ki te prosi za nasvet, zmeraj naznači smer, v kateri si želi, da bi ji svetoval: »Vi, kajne, menite prav tako, da mora...«

•••

Jaz objavlam zato, da bi si oskrbel same resne stvari: streho nad glavo, kruh, luč. Drva, da nas pozimi ne bi zeblo doma. In da bi koga kdaj, ko pozabim na ta pozivorj resničnosti, povabil na kozarec vina.

•••

Poglavitna razlika med hinavcem in cinikom je v tem, da je hinavec pripravljen pokazati sram, medtem ko cinik ni pripravljen na to.

•••

Revolucija. Če bi se intelektualci vadili v nepomembnih položajih, bi obvladali poglavine. Kajti ko nastopi revolucija, izgubijo korenine v glavi. Revolucijo delajo delomrzneži, topoglavci, kramarji človeških duš, banditi, preračunljivci, pisana sodrga z dna družbe. Intelektualci so v načelu proti njej, a v isti sapi oznanjujejo, da je revolucija potrebna in da brez nje ni napredka. Naposled drhal okličejo za narodne junake, za Petre Klepce po vaseh in prve Martine Krpane v glavnih mestih.

PRAH

Lojze Kovačič

Dnevnik, zapažanja, reminiscence

skozi okno

Portreti po dvajsetih letih

jubica je bila tista, ki se je spomnila. Dlje od osnovne ni prišla, če odstejemo tisti administrativni tečaj, zlezla je do litične... administratorke, o več širine je dobila in po... da bi se še srečala z nekda... ni sošolci iz osnovne šole. Po... jsetih letih. Mahnila je v našo... o šolo, edino, ki je takrat bila... vse novomeške otroke, izpi... si je imena, na matični službi... našla naše naslove, pomagali... še nekateri drugi in 10. junija... smo se dobili sredi šentjer... kega polja v posebni sobi... e nove gostilne.

sa vznemirjena sem vzela... ke fotografijo teh »mojih«... k, letnik 1969-70, jih klicala... uslih po priimkih, imenih. Ne... erih se ne morem spomniti.

pisi, podpisi zadaj obudijo... min. Zazrem se v kuštravega... čka, ki sedi v prvi vrsti ves... mejan. Njega ne bo. Tragično... reminul pred leti. Poleg njega... miljan, bleščeč odličnjak, tih... otrok, ki ga je kasneje življe... trdo prijemalo; Milan ob... n, večno nasmejani Milan, ki... kot opica Čuta češe pod paz... to... Bo prišel? Že leta ga... em videla, Jožice tudi ne. Na... ti imam neizpolnjeno obljubo... analizi Magajnovoga Ana... je vzdihnila, da ga še nikoli... ledla in takrat sem ji ga obljub... i. Pa ne izpolnila obljube... smejem se Boštjanu, mojemu... lemu »čičku«, ki je na koncu... tega leta ostal popolna sirota... prišel? In tu je Zvone, naša... rabca«, pa danes fant od fare... pogosteje se srečujem z njim... vedno kaj pomožujeva, pretre... Glej Anito! Naša pionirska... ubliška prvakinja v gimnastiki... ne bo umanjala! Jože za njo... ga sploh še prepoznala? Postal... plesna zvezda« v nekem ob... bju, ponosna sem bila nanj... kor da je moj sin!

tako povrsti. In razmišljam:... vekšni so zdaj Jožica, Vesna, Li... la, Anica, Dušan, Milan... m prepoznala vse? V kakšne... di so zrastle? V kakšnem spo... nu smo jim ostali vsi, ki smo... učili? Hodijo vsi po pravih... eh? Koliko jih bo sploh pri... Potem so prihajali (pravzaprav... se pripeljali) v zelo kratkem... ovnem razmiku, kakor da ne... jo zamuditi nove šolske ure... pa so bili vznemirjeni tako kot... In prihajali so nasmejani... emali smo se, klicali smo se... k miz se čudili drug drugemu... pa tam kdo ne ve, koga ima... d sabo, potem ga le pre... zna... smeh, smeh..., kot da... v šoli med odmorom ali pa... račetu ure, ko učitelja še ni in... lahko dajo duška. Jaz ta večer... em tršica«, njihova kolegica... n, kar po imenu ne kličejo, ni... li, ki je nekako najbolj »svet... it«, me celo tika. In me nič ne... ni. Odrasli smo. Zdaj so oni... ri toliko, kot sem bila jaz, ko... ri jim bila razredničarka. Kas... je, ko se malo umirimo, jim... nudim celo zvezčič, naj mi kaj... pišejo. Jože odkrito zapiše:... rizam, polovico obrazov in... o tretjino imen sem privlekel iz... glene podzavesti.«

Seveda! Minilo je vendar dvaj... let! Nekaterim fantom so zra... brki, brade, trebuščki, nekate... in se je nakazala že plešica... kleta so spremenila pričeske,... rvo las, naličila so se, odrezale... si kite... prelevile so se... dame... zarezale so se že tudi... ve gube. Tista Jožica, na pri... er, ki me je bilo pred njo sram... radi ananasa, se je tako spre... nila, da je dolgo nisem mogla... poznati. Sele ko se je široko... smejala, sem jo »uganila«. ... sno, o ananasu ni vedela nič... v zvezčič pa je zapisala: »Če... boste kdaj zaželeli dobrega... tčka ali koštrunovine, srnjaka... divjega zajca, se pri meni... lasite. Vedno boste dobrodošli... k, ki ste tu podpisani.« Danica... jo je življenje zaneslo celo... Trst in je vsa »Italijanka«, je... jibolj vznemirjena in srečna, da... kratko zapiše: »Tega dne ne... m nikoli pozabila.«

Nihče ga ne bo pozabil, prepri... na sem. Tako lep večer, ki se je... daljeval v jutro, - toliko spo-

minov smo obudili, toliko smo si povedali! Srečna sem jih gledala in ugotovila: Niso skrenili s poti. Nič niso domišljavi, med njimi ni pregrad, kot jih ni bilo med šolanjem. Tisti, ki so se prikopali do višje ali visoke izobrazbe, tega ne razglašajo naglas, zavedajo se, da jih kar tretjina ni nadaljevala šolanja. Zaposlili so se, ostali na kmetijah, kasneje so ob delu nekateri prišli do formalne višje izobrazbe, vsi (razen nesrečnega Borisa, ki je postal žrtev alkohola) pa so pokončni, pridni, samozavestni, poročeni so, imajo otroke, hodijo na roditeljske sestanke in se jezijo na svoje mulce, ki so hujši, kot so bili oni in učitelji so slabši od njihovih nekdanjih.

Ja, o njihovih učiteljih pa samo lepo! Prima je bilo v tisti veliki šoli. Lepo je bilo in »veliko ste nas naučili.« Kako vesela sem Jožetovega zapisa: »Zahvaljujem se vam za mojo slovenščino, na katero sem ponosen in jo skušam prenesti tudi na svoja otroka. Upam, da mi bo uspelo.« »Vem, da je izjava iskrena, ni mi potrebno laskati.

Letos pa me je na tako srečanje povabil razred, ki sem ga le učila tri leta. Kar trije kolegi smo bili med njimi: prva razredničarka v zadnjem rezredu, ki je potem odšla na prvo porodniško, drugi razrednik in jaz. Zdaj čutim večjo zadrego. Fotografije nimam, učila sem jih toliko... Kateri so, kateri me vabijo? Zato pridem na »zmenek« zelo zgodaj. Z organizatorico Irencu se pogosto srečujemo, mi bo že pomagala osvežiti spomin, si mislim.

Zdaj smo v gostilni blizu mesta. Velika soba je pripravljena kot za svatbo ali posebno slovesnost, Irencu pa vsa raznežena skoraj steče k meni. Vse mi pove, ob fotografiji mi razlaga, kdo je kdo, a se žal, mnogih ne spomnim. »O, se boste že,« me tolaži. »A mislite, da se bomo mi vsi prepoznali? Spremenili smo se, spemenili, vsi, razen vas, učiteljev,« mi dobriča.

Vrnem se spet, ko so že vsi zbrani. Vzklik veselja, da sem prišla, potem tišina, oprezovanje, kaj bom storila, koga bom prepoznala, koga ne... Uživajo, ko me vidijo v zadregi, a mi brž priskočijo na pomoč in se hudo mušno predstavljajo s kakim dodatkom, da bi se jih laže spomnila. Stane, na primer! Nikoli ga ne bi prepoznala. Največji lump, zdaj pa mi seže v roko bradati plečati mož, krepko mi stisne roko, se mi nasmeji in pravi: »Kako bi mene pozabili?«

V sproščen krohot prhnemo vsi, ko jih spomnim, kako je njegova mama nekoč na govornilni uri rekla kolegici: »Saj ni treba, da postane ne vem kaj, ko bi bil le za enega takega učitelja, kot ste vi.«

Učitelj ni postal. »Težek« zasebnik je, in ni da bi dohodke primerjal z učiteljevimi. Je tudi poročen, je dober in skrben oče dveh otrok.

Na drugem koncu plavalas orjak, ki ga spet ne poznam. Pa je znan daleč naokoli kot najboljši »cimperman«, mi povedo. Osnovne šole pa ni mogel končati, v večerni šoli je končal osmega. Ob njem je Janko, tih in zadržan. Na kmetiji je moral ostati, ni šlo drugače. Pa je kar zadovoljen, ko le ne bi bilo Ciganov. »Saj bi jim dal četr njive, pa naj poberajo z nje, drugo pa pustijo. Ampak oni imajo najraje iz srede njive, malo tu, malo tam,« je hudomušen.

Tudi Duške ne prepoznam, pa je bila včasih moja posebna ljubljenska, najlepše spise je pisala. »Ja, pa sem bila enkrat hudo jezna na vas,« mi reče. »Brez napake sem napisala dolg spis, vi ste mi dali pa trojko!«

»Kako je bilo pa to mogoče?«

»Ste napisali, da ne ustreza naslovu.«

»O, potem si pa lahko srečna, da ti nisem napisala cveka!«

In spet smeh.

»A se spomnite, da ste mi prinesli spričevalo v prvem polletju prvega razreda domov?«

Ne spomnim se.

»O, jaz pa ne bom nikoli pozabil. Zbolel sem za zlatenico, pa ste prišli vi pa še dva sošolca in bonbone ste mi prinesli. Nikoli ne bom pozabil. Kadarkoli, res kadarkoli, ponoči ali podnevi, pri meni boste vedno dobrodošli!«

Ganjena sem. In že sem pri Andreju. Njega srečujem pogosto. Nekaj časa je celo učil in užival v učiteljskem poklicu, je povedala naglas. Nič se ne spreminja, ta naš Andrej, ko kak pubertetnik je, pa ima najdaljši zakonski staž in je oče trem otrokom. Nocoj ima s sabo kar dve kitari. Pojemo, pojemo...

A tudi »razrednikovo uro« moramo imeti. Razredničarka, ki je med tem rodila štiri otroke in se zdi samo kako leto starejša od njih, kliče po abecednem redu svoje otroke. Vsak vstane, pripoveduje, kako živi, kje dela.

»Nič velikega nisem postal,« reče Dušan. »A imam dobro ženo, dva pridna otroka in delo, ki ga z veseljem opravljam. Lahko rečem, da sem srečen. Najlepše besede tistega večera.

Spet ugotavljam: Zadovoljni so, dobri, iskreni ljudje, skoraj vsi so poročeni, otroke imajo, nekateri so na vodilnih položajih... Nič ne govorimo o politiki, čeprav smo ravno po volitvah, nobena slaba beseda ne pade o šoli, šolnikih, samo lepe stvari pripovedujejo, verjetno so zoprni po zabilili, kot je pač dano človeški naravi. Hudo pozabimo, lepo ohranimo.

Tooliko bolj sem presenečen nad izjavo kolega: »Kar sem zapustil šolo, kar sem odšel v pokoj, zame šola kakor da je ni bilo. Sram me je, kaj smo vas učili!«

Dobro, da sem klicana za njim, da lahko popravim neumne besede. Zame je vse moje življenje pretkano s spomini na leta, ki sem jih preživela v šoli, med mladimi in če bi še enkrat izbirala, bi šla po isti poti. Nekako tako jim pripovedujem in to, da se ne zavedam, da bi jih učila kaj narobe. Morda smo jim včasih preveč črno-belih slikah predstavljali kak tekst, kako zgodbo, vem pa, da sem jim vedno vcepjala ljubezen do jezika, domovine, do vsega lepega in da bi enako delala v vseh časih.

Videla sem, kako mi pritrjujejo z očmi, glavami in ne odobravajo kolegovih izjav. Pesem je pregnala zadrego, nelagodnost, do jutranjih ur smo kramljali, peli, nazadnje na Vojkovo željo:

»Tovarišica Ivanka, zdaj pa še tisto našo, najbolj našo! Zdravljico!«

Natočimo kozarce, vstanemo, zapojemo in ko »zmanjka« besedila, zrecitiram lepim fantom in možem, ki so kot postrojeni pred mano:

»Mladenči, zdaj se pije zdravljica vaša, vi, naš up...« da se jim orose oči in me Andrej kar prek mize stisne k sebi in poljubi.

Smo jih narobe učili? Je to znak napačne vzgoje? Ta ljubezen do jezika, domovine, to spoštovanje in naklonjenost, ki jo čutim?

Kot da se je usul plaz, se mi zazdi. Kar prebogosto potem slišim izjave kolegov, ki me bolijo in žalijo naš stan. In našo preteklost, po kateri vse preveč pljuvajo, tudi brez razloga. Na primer:

»Saj veš, kako je bilo, kakšne interesne dejavnosti smo imeli. Samo da so nabijali ure!«

Ja, marsikdaj in marsikje je bilo tako. A poznam dejavnosti, ki so nam bile v ponos, ki so bogatilo otrokovo osebnost in nas. Kdor je hotel delati, je lahko. Še kako smo iskali dobre mentorje, kako razmišljali o tem, kako koristno zapolniti prosti čas otrok. Tako lahko danes govorijo samo tisti, ki so se takega dela otepli. Zdaj bi bili radi mo-

dri in »tapravi«, ker pač niso delali »neumnosti«.

»Al človek ni mogel biti ustvarjaljen. Dušili so nas!«

Pregriznila bi jo od jeze!

Kdor je hotel in kdor je kaj znal, je lahko bil ustvarjaljen. Prav po tem so nas mladi tudi cenili in presojali! In vas bodo v vseh časih. Prav taki, ki danes take mečejo, so pripravljali proslave zmeraj po istem kopitu, izbirali so vedno iste pesmi in tekste, take, preverjene, da se ne bi »oblasti« zamerili. In jih bodo tudi zdaj, verjetno bodo brž zmetali ven Kajuha, Bora in vtaknili svetnike! Uklanjali se bodo vsaki oblasti in svoje nesposobnosti opravičevali s sprejzjim režimom, kakršenkoli že bo.

»Saj veš, razmetali so nas po vseh hribih, če nismo bili člani partije!«

Vse so razmetali! Komuniste in »navadne« učitelje. Takšen čas je bil, učiteljev pač ni bilo!

»Kako so nas dušili! Nič nismo smeli reči!«

So zato bile naše konference po pet ur dolge, ker nismo smeli nič reči? Jaz sem vem, da sem vedno rekla, kar sem mislila, pa nisem bila član Partije!

»Veš, je hodila gledat, kateri učitelj hodi k maši, potem so jih pa ven metali...«

Dvaintrideset let sem delala v večjih kolektivih, veliko učiteljev sem poznala, pa niti enega, ki bi zletel iz službe zaradi tega. Seveda je res, da so nam vcepili, da mora učitelj učiti na temelju materialističnega svetovnega nazora in da ne sme hoditi v cerkev. Nekateri so to delali skrivaj, morda so bili deležni podtikanj, iz službe ni zletel nihče, kolikor jih poznam.

Kaj hočejo posamezniki s takimi izjavami? Opravičevati svoje nesposobnosti? Se prilizovati novi oblasti? Ali res tako mislijo? Potem se obetajo prosveti in našim otrokom zlati časi. Kajti zdaj bodo lahko razvili vso svojo ustvarjalnost in pokazali vse svoje sposobnosti. Ko bi le bilo tako! Zaradi naših otrok.

A vse bolj mislim, da so to le tisti »cankarjanski« učitelji, ki se obračajo po vetru, kakor kaže čas. V mislih imam svojega zagretega (partijsko zagretega) kolega, ki je kar naprej hodil na komite, tudi če res ni bilo treba iti, ki je ob Titovi smrti skoraj jokal in mi je bila njegova pate-tika neokusna, čeprav sem iskreno žalovala tudi jaz. Že takrat sem si mislila: Takile so najbolj nevarni. Tisočkrat lahko premenjajo vero, partijo in ženo, da le lahko ugajajo režimu in napravijo kariero.

Ampak takih nihče v resnici ne ceni. Najmanj mladi rod, ki zna misliti kritično in priznava avtoriteto, ki ni odvisna od dnevne politike. Strokovnost, človečnost, pravičnost, objektivnost, delavnost in še kaj bi lahko naštela. Ceno si postavljamo sami v vseh časih in vseh režimih. Pokončen človek ostane pokončen. Tudi če ga trenutno zrušijo, mu vrednost ne pade, nesposobnež pa tudi ostane tak, četudi ga še tako podpirajo z vseh strani, da bi bil velik.

Ostanite pokončni, dragi kolegi! Ne sramotite svojega poklica! Ne krivite politike, če vas mladi ne spoštujejo, ne cenijo! Ugleda vam ne bo dal noben režim, sami si ga morate ustvariti s svojim delom in osebnim zgledom. In nikar ne recite, da niste bili svobodni, da niste mogli biti ustvarjalni! Ne boste mogli prepričati, ker v vas gotovo ni tega, s čimer bi lahko prepričali o nasprotjem, sicer bi to že pokazali. Med mladimi je tisoč možnosti, da ob njih razvijete vso svojo ustvarjalnost. O demokraciji, ki je ni bilo, tudi ne govorite preveč naglas, kajti bojim se, da boste kmalu pogrešali »svinčene« čase.

TONI GAŠPERIČ

Vaša voditelji gluhi in nemi?

- Bilo je vroče, toda Fritzev pogled je bil hladen.
- Veliko težav imeti v Repičeva draga?
- Ja, Fritz, v godlji smo.
- Zadolženi za veliko dolarjev?
- Dvajset milijard. Nekateri govorijo še o večjem znesku.
- Visoke cene, malo gelda. Delavci štrajkati.
- Zmeraj več jih je na cestah, ja, prav imaš.
- Država uganja vedno večja depresija.
- O tem ne bi s teboj, Fritz. Tudi na Zahodu niste angelčki.
- Težave imate tudi z medsebojnimi odnosi. Zgornja Repičeva draga izkoriščati Spodnja Repičeva draga.
- Te stvari niso tako enostavne, kot si misliš, slišiš in bereš. Vse je veliko bolj zamotano.
- Vi imeti večja inflacija kot Nigerija.
- Tega podatka ne poznam.
- Slišati, da akumulacija na psu. Ne v Nemčiji, v Repičeva draga.
- Te stvari me ne zanimajo, zato jih ne poznam.
- Vi imeti slaba strojni park. Tovarne delati s starimi stroji.
- Bral sem o tem.
- Kmetijstvo je tudi zu grund.
- Najvišji organi Repičeve drage se trudijo rešiti kmeta in kmetijstvo. Gotovo bo izplavalo.
- Jaz čitati, da vaša zdravstvo v izguba.
- Tudi s tem se ubadajo. Gotovo bodo našli rešitev.
- Kultura krepiti?
- Ne bi si upal tega trditi.
- Vaša šolstvo v škripcih. Jaz slišati za plačevanje šol.
- Razprave še vedno potekajo. Še nič ni dokončnega.
- Pri nas govoriti, da pri vas človeške pravice teptati. Ljudje, društva, ustanove in drugi pisati Predsedstvu zaradi tega. Predsedstvo pa molčati kot riba. Nič odgovoriti, nič odpisati. So vaša voditelji gluhi in nemi?
- Ne vem, Fritz, jaz sem učitelj, to veš, in ne zdravnik.

Prilep 1 (Hudoljubje), 1977

Moje tovarišice so (niso) gospe...

- Kaj menijo o tem učenci
- Prej sem jim rekel tovarišice in zdaj so tudi tovarišice. (Miran, 4. razred)
- Tovarišice niso gospe, ker se ne važio, se lepo obnašajo. (Mojca, 4. razred)
- Moje tovarišice niso gospe zato, ker gospa ni tovarišica. (Mirko, 4. razred)
- Tovarišice niso gospe, saj redkokatero vidim, da je našminkana. (Renata, 4. razred)
- Teško bi se bilo navaditi, da bi tovarišici rekli gospa. Zame bodo še kar tovarišice. (Jožica, 4. razred)
- Moje tovarišice so tovarišice in zmeraj bodo (Bojan, 4. razred)
- Moje tovarišice niso gospe, ampak so navadne ženske - tovarišice. Gospe so tiste, ki se bogato oblačijo, obujejo visoke petke, se nulišpajo... (Jožica, 6. razred)
- Lepše se sliši tovarišica kakor gospa. (Martina)
- Moje tovarišice so tovarišice in tovarišici tovariši. Gospodje so župniki, naši tovariši pa niso župniki. (Simona, 6. razred)
- Moje tovarišice niso gospe, živijo na vasi in delajo kot drugi ljudje, čeprav ne toliko. (Mateja, 6. razred)
- Zame so gospe, ker so lepo oblečene in imajo dobro srce. (Renata iz Švice)
- Meni je vseeno. Če bo treba tovarišico klicati gospa, jo bom klical tako. (Igor, 6. razred)

STANKA PUCKO

IVANKA MESTNIK

dopisniki
poročajo

● NOVI SAD

Zmajeve dečje igre

Zmajeve dečje igre v Novem Sadu so ena izmed redkih prireditiv z dolgoletno tradicijo, saj so letos potekale že trintridesetletne. To ima prav gotovo dobre in slabe strani: prireditve so se utrdile, z Zmajevimi dečjimi igrami »živi« staro in mlado, za popolnejšo podobo pa bo treba najti tudi kaj novega.

Začetek je bil tudi tokrat v Zmajevem muzeju v Sremski Kamenici, kraju, v katerem se zbirajo številni ljubitelji Zmajevih pesmi – in tudi ugledne pisateljske osebnosti za mladi rod. Zato je prav tu primeren kraj za podelitev vsakoletnih priznanj; dobili so jih Grozdana Olujić, Drago Putniković, Minja Subota in list Radost.

Ko bi otroci imeli krila... Tak je bil naslov prireditve v Srbskem ljudskem gledališču, na kateri so se mladi srečali z znanimi osebnostmi iz svetovne mladinske književnosti – junaki številnih knjig so zaziveli z mladim občinstvom. Pravo razpoloženje pa je ustvarila Zmajeva ulica – ob številnih pesmih in koreografijah so podelili simbolično odličje – Zmajovo palico; lanskoletni pesnik Duško Trifunović

vič je to priznanje podelil domačinoma Mošu Odaloviću in Draganu Raduloviću.

Raznolik je bil tudi naslednji dan, ko so se ustvarjalci razkropili po šolah in predstavili mladim svoje stvaritve. Mladi so se seznanili z zgodovino in potebnostjo bralne značke, pozorno pa so prisluhnili tudi slovenski besedi. Tudi oni imajo nekakšno bralno značko, ki pa je precej bolj zahtevna od naše, saj pozna več stopenj tekmovanja – podobno, kot je pri nas tekmovanje za Cankarjevo priznanje.

Pesniško-glasbene igrarije so ponovno navdušile staro in mlado, tako, kot je v navdušenju odmevala Zmajeva ulica. Naslednjega dne pa so mladi izbrali najlepšo pesem Jugoslavije za leto 1990.

Treba je priznati, da mladi in tudi manj mladi z izredno naklonjenostjo sprejemajo pesnike in druge umetnike; nešteto se zabirajo med poslušalci in nastopajočimi. Igra je izraz mladosti; prav skozi igro pa bi bilo treba ponuditi mladim še kaj več.

JOŽE ZUPAN

Za malo denarja ne bo dobrega šolstva

Dr. Peter Vencelj med mariborskimi ravnatelji

Prihodnja sistemska ureditev vzgoje in izobraževanja – zakonodaja naj bi bila v skupščini sprejeta še letos – predvideva temeljitejši vpogled v delovna mesta učiteljev, predvsem tista, za katera učitelji niso primerno usposobljeni, vzeli zaradi pomankljive izobrazbe pa so doslej »zapolnjevali« z dolgoletnimi izkušnjami. Takšnih učiteljev je v strokovnem šolstvu skoraj polovica. Bo to pripomoglo, da bodo v učiteljskih zbornicah poslej res le najboljši?

Omenjeno aktualno vprašanje je eno od mnogih, o katerih je minister za vzgojo in izobraževanje dr. Peter Vencelj spregovoril v Mariboru, na nedavnem srečanju s tamkajšnjimi ravnatelji (24. 9. letos).

Nova zakonodaja predvideva financiranje iz republiškega proračuna in občinskih. Ker omejene možnosti iz prvega vira lahko vplivajo na krčenje nacionalnega programa, bo na tem področju potrebna posebna previdnost.

Organizirani bodo tudi t. i. šolski upravljavski servisi. Ti bodo omogočali nemoteno strokovno delo, hkrati pa preraščali učitelje po šolah na posameznih območjih. Učitelj torej ne bo več »pripadal« eni sami šoli; če bo treba, bo poučeval še na kakšni drugi in tako dopolnjeval svojo delovno obveznost.

Ravnatelje je zanimalo, kaj meni minister o strokovnem šolstvu, kakršno je zdaj.

»Če so drage učilnice prazne, potem že ni vse tako, kot bi moralo biti.« je dejal minister. In še: »Velikokrat se je že zgodilo, da so delovne organizacije odpovedovale delovno prakso štipendistom, ker so jim grozili stečaj.« »V takšnih razmerah je težko dobro delati, zato je gotovo, da z malo denarja ni mogoče narediti dobrega šolstva in potem kakovost tudi ohranjati.«

Na tokratnem pogovoru se niso mogli ogniti vprašanju, kako bo z učitelji samoupravljanja s temeljni marksizma in obramboslovja. Prvi predmet je poučevalo kar 226 učiteljev in drugega 169. Sklep: republiška sekretariata za delo in za šolstvo naj skupaj poiščeta najprimernejše rešitve za vse, ki so ostali brez dela. Pogovor o brezplačnem šolanju, morebitnem vstevanju študijskih let v delovno dobo, dokončni umestitvi predšolske vzgoje v vzgojno-izobraževalni sistem in še o marsičem so končali z razmišljanjem – značilnim za zdajšnje razmere, za nadaljnji razvoj vzgoje in izobraževanja pa bolj obrobno – o pomenovanju šol in predvsem o spominskih simbolih. Minister pravi: »Čprav je upravljanje z odloki dokaj uveljavljeno, ga ne cenim najbolj, zato naj bi v zdajšnjih okoliščinah ravnali čim bolj premišljeno, saj gre za naš čas in našo prihodnost.«

LUČKA LEŠNIK

● PREDDVOR

V ustvarjalni šoli vse več novosti

Sesto leto zapored smo naredili na Osnovni šoli Matija Valjavec v Preddvoru obračun svojega dela – učenci skupaj z učitelji. Svoje dosežke in stvaritve smo predstavili na razstavi ob koncu šolskega leta.

Ob vhodu v šolsko avlo so se zelo domiselno in z izvirnimi zamislimi – kako čim bolj prikazati uporabo najrazličnejših ostankov – predstavili učenci podružničnih šol iz Kokre in z Jezerskega. Na naslednjih panojih so se predstavili učenci iz podružnice na Olševku in nato razredna stopnja matične šole. Vmes so živopisani listi z mislimi o pomladi, olupljenimi leskovimi palicami (nekoč učinkovit šolski pripomoček), lončki cvetočih ciklam skupaj z objavljenimi prispevki predstavljali »cvetlični« 4. b razred. Prostor med začetkom in koncem avle so zapolnili letalski in ladijski modeli učencev modelarskega krožka. Svoje mesto je našlo tudi nagradno kolo, namenjeno najboljši ekipi v občini Kranj na tekmovanju Kaj veš o prometu.

Zgornja avla je bila prava paša za oči; dobrote, kakršne so bile razstavljene tokrat, so med letom nastajale v gospodinjstvi učilnic pri urah turizma.

Zelo bogato so se izkazali člani likovnega krožka z risbami, s kiparskimi izdelki in kartonskim

mestom. Člani novinarskega literarnega krožka tokrat prispevali literarnih ali časopisnih prispevkov, temveč so stavili številna priznanja, knjižne nagrade in pohvale, ki so jih jeli za svoje delo.

Vabljen in vreden ogleda tudi kotichek s številnimi gobizdelki iz vrvi in volne – obešanke, ena od njih me metre in krasi zdaj šolsko nico, ter pletene košarice, cambahe in koše. Učenci so kazali celoten postopek pletenja od oboda do zadnje vitre.

Najmlajše so zlasti prileževali v malem akvariju ali živalskem vrtu.

Dva dni, kolikor je bila stava odprta, smo bili ustvarjalni šoli. Marsikaj ni stalo pri rednem pouku, te pri krožkih, ki so jih učenci skovali iz resničnega zanimanja in porabili za to precej svoj prostega časa.

Tudi starši so bili navdušeni nad razstavo in želijo si, da imeli vsako leto (mi jo imamo dve leti). Ne samo starši, srednješolci si jo radi pogledat in ugotavljat, ali je »novega«, odkar so zapustili novnošolske klopi. Tega upam, da bo odslej vse več, na papirju, temveč v dejanjih

FRANCKA ŽUMER

● LJUBLJANA

Zanimivi in poučni razstavi

V petek, 5. oktobra, so v Kulturno-informacijskem centru Križanke odprli razstavo Arhiva Republike Slovenije Stari rokopisi.

Razstavljenih je 61 rokopisnih knjig in fragmentov, ki segajo v čas od 12. stol. (posamezni pergamentni listi latinskega glosarja) do 17. stol. (npr. knjiga medicinskih receptov iz l. 1682 in Titularna knjiga za deželne in sodne pisarje iz l. 1696).

V Arhivu Republike Slovenije imajo 480 rokopisnih knjig in kakih 10 rokopisnih fragmentov. Se pa rokopisno gradivo arhivov razlikuje od rokopisov knjižnic, saj arhivarji v skupini rokopisov hranijo le tisto gradivo, ki ga ni mogoče razvrstiti v druge arhivske zbirke.

Prav vsi razstavljeni eksponati so pritegnili pozornost učencev (na razstavo sem odšla skupaj z manjšo skupino tokrat članov literarno-novinarskega krožka), bodisi znanstvena, leposlovna dela (razni evangeliji, psalmi, molitveniki, pesmarice, življenjepisi svetnikov, spisi o samostanih in redovih), še bolj pa koledarji, zlasti koledar ljubljanskega škofa Tomaža Hrena za leto 1598.

Sledi skupina spominskih knjig, npr. Spominska knjiga Adama Wagnerja z Bogenšperga, Spominska knjiga Janeza Jurija Lamberga s Kamna in Gutenbergova 1600–1611, kjer so zani-

mivi miniaturno izrisani pletilski izreki. Zanimivi so tudi rokopisi, ki govorijo o dejavnosti ljubljanskih jezuitov, zlasti o hovem šolstvu – »Šolski« delnik jezuitskega kolegija v Ljubljani od 1651–1671.

Na pogled najmočnejši vtis naredile knjige članov bratovščine sv. Dizma z grbi in upodobljenimi gesli članov v 1688–1801.

Med razstavljenimi predstavitve so še knjige s področja pravnice in administracije, risarski, gozdni, sodni in drugi oz. zakoni, Sodna knjiga iz Kranja za leta 1517–1520, inventarji itd. Arhiv Republike Slovenije je ob razstavi izdal katalog, kjer so obdelani vsi pisni in opisani razstavljeni eksponati. Razstava bo odprta do oktobra, kasneje pa jo bodo selili v Arhiv R Slovenije Zvezdarsko I v Ljubljani. Stava je zanimivo dopolnilo k poznavanju naše kulturne teklote. Za vodstvo po razstavi pa najprej zavrite telefonsko vilko Arhiva R Slovenije in dogovorite za obisk.

Poleg te pa imajo v Arhivu razstavo V boju za združitev slovenskega naroda 1919–1920, ki je še sebo aktualna ob 70-letnici roškega plebiscita.

F. Ž.

Klub staršev za boljše šolo

Obvestilo za javnost št. 9

Z veseljem opažamo, da se zlasti v osnovni šoli začenja gibati bolj humano in ustvarjalno šolo. Izrekamo priznanje in pohvalo učiteljem, profesorjem in ravnateljem, ki se trudijo za boljše šole vseh stopenjah.

Podpiramo spremembe v ločevanju dvehletnih, triletnih in štiri letnih programov v srednjem šolstvu, saj daje to več možnosti uspešnost različnim otrokom.

Ne strinjamo pa se s povečano omejevalno politiko v srednjem šolstvu, zlasti z nesmisлом, da mora dijak, ki ni opravil popravil, opravljati popravne izpite iz vseh predmetov, iz katerih prej že pozitivno ocenjen. Nasprotujemo tudi ukrepe, da dijak ima status »občan« ne sme biti pri pouku. Ti »občani« so naši otroci. Pozivamo poslanke, ki so za te spremembe glasovale, dašjo pobudo za popravek.

Protestiramo proti formalizmu, da šole, ki so se prijavile deljenje šolskega leta v tri konference v jeseni, ne dobijo dovolj čepav so bili dijaki o novosti obveščeni in šole v skladu delujejo že poldrugi mesec. Ta model je bil preskušen in pozitivno ocenjen. Ne vemo, zakaj izzivati ponovno poplavo kontrol, ki žrtve bodo spet otroci.

Ne dovolimo, da naši otroci tako še naprej ostajajo pozabljeni.

KLUB STARŠEV ZA BOLJŠO ŠOLO
Ljubljana, Gotska 18

● PREDDVOR

Avtorica Šolskih razglednic med Preddvorčani

Dvorana kulturnega doma v Preddvoru: Berta Golobova, pisateljica, predvsem pa prijateljica našega kraja, sedi med nami in obuja spomine na leta poučevanja vedoželjnih fantov in deklet neke podeželske šole. Da, podeželske, kot pravi tudi pisateljica sama, vendar se je ni sramovala, kajti ravno tu je dobila navdih za svojo kasnejšo tako bogato ustvarjalnost.

Ravno zato je pisateljica za kraj predstavitve svoje najnovejše knjige Šolske razglednice izbrala Preddvor. V pogovoru je povedala, da živijo tu zanjo najboljše ljudi na svetu in da je Preddvor najlepši kraj. Polna dvorana kulturnega doma in številne knjige, ki so jih ljudje ob prihodu na srečanje kupili, to samo še potrjujejo. Poleg pisateljice sta bila naša gosta še urednik založbe Borec Janez Mušič in ilustratorica Jelka Gođec-Schmidt. Naša gostja je v sproščeni pogovoru odgrinjala tančico preteklosti in pred nami so se zvrstile razglednice ne le šolske, tem-

več tudi preddvorskega življenja. Vprašanja njenih učencev so jo zasipala, ona pa je odvijala klobučič spominov na prva službena leta. Med vedre in duhovite zgodbe je vpletla, kot premislek za življenje, tudi pripovedi gojenec Vzgojnega zavoda.

Pisateljica je »živela« za svoje učence. Še zdaj se vsakega živo spominja. V mislih ima redovalnico z imeni. Zato ni čudno, da je tudi v dvorani svoje nekdanje učence takoj prepoznala. »Kako bogat si, če delaš z ljubeznijo; kako prijeto je, če veš, da nisi na svetu sam in zapuščen«, sem premišljevala še dolgo potem. Ljubezen Berte Golobove do malih in velikih Preddvorčanov se je še enkrat potrdila, ljubezen pa je tisto, kar bogati naše življenje. To potrjuje še ena njena misel, ki jo je izrekla, in sicer, »da se je sama več naučila od učencev, kot je ona naučila njih«. Tega seveda ne smemo razumeti dobesedno, res pa je, da je vsako delo, ki ga opravljamo s srcem, velikokrat poplačano boljše, kot pričakujemo. Poslovili smo se s šolskim šopkom – z leskovimi palicami. Berta Golobova ni takšnih primerkov nikoli uporabljala.

FRANCKA ŽUMER

● ŠENTJUR PRI CELJU

Schreinerjev dan

15. tradicionalno srečanje delavcev vzgoje in izobraževanja Schreinerjev dan šentjurske občine je bilo v prvem delu v prostorih Osnovne šole Franja Malgaja s pozdravom gostitelja in ogledom zanimivih razstav. Zanimiva je bila razstava akvarelov in olj učiteljev likovnega pouka v občini.

Drugi del sporeda je potekal v kulturnem domu z nastopom pevcev, instrumentalistov in dramske skupine, ki jo izredno uspešno vodi učiteljica Ivanka Podgajski.

Direktor Vzgojno-izobraževalnega zavoda Franc Krampelj je prikazal zdajšnji organiziranost vzgoje in izobraževanja. Nakazal je predvidene spremembe nove šolske zakonodaje, povezane z demokratizacijo, ki se mora zrcaliti v ohranjanju dozdajšnjih pozitivnih tradicij in ustvarjanju

taksnega sistema, v katerem bo šola javni zavod, daleč od profitne organizacije. Skrb za zagotovljeni program naj prevzame republika, saj je šola zadeva slovenskega ljudstva, ne pa posameznih občin.

Prosjetnim delavcem je spregovoril tudi novi šolski minister dr. Peter Vencelj in poudaril, kako pomembna je neodvisnost šolstva in stroke. V šoli je treba postopoma uveljavljati evropske standarde devetletne osnovne šole, evropski delovni čas in evropski šolski koledar. Glede na to, da vzgoja in izobraževanje ne preneseta nenehnih materialnih nihanj, je treba zagotoviti za to področje v sestavi družbenega proizvoda razmeroma trdno zagotovljen delež. Zavedati se moramo, da je leto 1990 prelomno v organizacijski in vsebinski preobrazbi vzgoje in izobraževanja.

Ob srečanju so bila podeljena Schreinerjeva priznanja, plakete in značke.

ERNEST REČNIK

To sploh ni stol, 1960

Vsekakor je najplemenitejši del na človeku, najbolj prijazen tisti, ki dopušča, da mu solze stopijo v oči; vendar je prav s solzami prepreženi obraz tudi najbolj smešen.

Vsak od nas teče za svojim spoznanjem, spoznanje pa teče pred nami... Planilo je v dir že tri leta pred našim rojstvom in zdaj dirja pred vsakim izmed nas kakor pes, ki veselo maha z repom v megli.

VLADAN DESNICA

D. P. DELO PRODAJA TITOVA 35 61000 LJUBLJANA

V naši založbi imamo v zalogi po ugodnih cenah knjige, za otroke in mladino, za dom in družino, družboslovje, monografije ter priročnike.

MONOGRAFIJE

1. SUHY, 231,00 din (monografije)
2. SLANA, 231,00 din (monografije)
3. KORENINE ŽIVE (nemšč. slov.) 50,00 din
4. FOTO ZGODBE 30,00 din
5. SUHY BRANKO 231,00

PROGRAM ZA MLADINO

6. UGANKE, NEUGANKE 25,00 din
7. OSTRZEK (kompl. 4 knjige) 80,00 din
8. OSTRZEK (kompl. 3 knjige) 30,00 din
9. LOV ZA ZAKLADOM (otr. igrice) 42,00 din
10. MUMUNBAJ 30,00 din
11. POLETJE V ŠKOLJKI 2 45,00 din
12. PREGI 136,00 din
13. SNEŽEK 40,00 din
14. GOZDNI PRIJATELJI 40,00 din
15. ROBOTI 45,00 din
16. LASERJI 45,00 din
17. VESOLJE 45,00 din
18. ZAKAJČEK 120,00 din
19. M. MUSTER – knjiga III. IV. 84,00 din
20. VILINSKI KONJIČI 10,00 din
21. KRALJEVIČ MARKO 10,00 din
22. MAU MAU 35,00 din
23. ČUK NA PALICI 20,00 din
24. ŠOLA SMUČANJA 14,00 din

ZA DOM IN DRUŽINO

- (človek, družina, družba)
25. INTELIGENČNI KVOCIENT 50,00 din
 26. ROJSTVO BREZ NASILJA 50,00 din
 27. ŠOLA, UČITELJ, MATI, OTROK 50,00 din
 28. OČETJE KJE STE 50,00 din
 29. DROGA V SVETU IN PRI NAS 50,00 din
 30. ŽENSKA, CERKEV, DRUŽINA 50,00 din
 31. NEGA IN VZGOJA OTROKA 250,00 din
 32. DRUŽINA, SORODSTVO, SPOLNOST 40,00 din

DRUŽBOSLOVJE

33. UVOD V PRAVO OKOLJA 40,00 din
34. SOCIJALNI DELAVEC IN ALKOHOLIZEM 40,00 din
35. EKOLOGJE, ENERGIJA, VARČEVANJE 40,00 din
36. ZNANOST V DRUŽ. VREDNOTNEM SVETU 40,00 din
37. GUERNICA 40,00 din
38. PO KOROŠKIH KOLOVOZIH 37,00 din
39. SAMOUPRAVNA ORG. DELA 40,00 din
40. SKUPNI SLOV. KULTURNI PROSTOR 40,00 din
41. KAJ VEM O ALKOHOLIZMU 40,00 din
42. SODOBNA VARNOST 30,00 din
43. ZGODOVINA ŠOLSTVA 3. knjige 300,00 din
44. MLADINA IN IDEOLOGJA 20,00 din
45. SEDMA SILA 20,00 din
46. MOTIVACIJA ZA IZOBRAŽEVANJE 20,00 din

POLJUBNO ZNANSTVENA LITERATURA

47. ZBOGOM LIBERTY BELL 30,00 din
48. RAČUNALNIŠKI IZIV 30,00 din
49. BUKOVI GOZDOVI NA SLOVENSLEM 100,00 din
50. LJUBLJANSKI ORIGINALI 20,00 din
51. NADSTROPJA AMERIJE 40,00 din
52. MED NEBOM IN PEKLOM 20,00 din
53. RULETA NA ATLANTIKU 28,00 din
54. LEVITAN 56,00 din
55. TRUBARJEVO BERILO 28,00 din
56. MARKETING V NABAVI 60,00 din
57. MARKETING V TURIZMU 60,00 din

PRIROČNIKI

58. ALERGIJA NA HRANO 72,00 din
59. KUHAJMO ZA ZDRAVEGA OTROKA 72,00 din
60. ARTRITIS 72,00 din
61. JOGGING 35,00 din
62. SLASTI SLOV. KUHNJE 105,00 din
63. ZMAGA V ŽELODCU 105,00 din
64. ZDRAVJE PRIHAJA IZ KUHNJE 72,00 din
65. PRVA POMOČ 60,00 din
66. PRAVO ORODJE 36,00 din
67. IGRAJMO BRIDGE 112,00 din.

POEZIJA

68. LIPUŠ 2 knjigi 20,00 din
69. KOPRIVE 20,00 din

PESMARICA

70. PEVEC IZPOD OBIRJA 90,00 din

Naročilnico pošljite na naslov ČGP DELO – Prodaja, Titova 35, 61000 Ljubljana. Vse informacije dobite po tel. (061) 315-366 in 26-96 ali 28-22. Poštnino plača kupec.

NAROČILNICA

Pri ČGP DELO – Prodaja nepreklicno naročam naslednje knjige
(navedite št. izvudov in zaporedne številke):

Knjige pošljite na naslov:

Noročene knjige bom plačal po povzetju!

Datum

Čitljiv podpis

(za pravne osebe žig)

Učenje je lahko brezosebno, vzgoja ne

»Zakaj so tu vsi tako srečni razen mene?« Ker so se navadili, da povsod vidijo dobro in lepo, je rekel učitelj. Zakaj pa ne vidim povsod dobrote in lepote?« Ker ne moreš videti zunaj sebe, česar ne vidiš znotraj.« S to mislijo Antonyja De Mella je predavateljica Angelca Žerovnik v soboto, 6. oktobra, ob temi z naslovom Senzibilizacija za vzgojno-izobraževalni dej želela poudariti, kako nujno je, da se človek najprej sreča s samim seboj, saj bo šele potem mogel in znal živeti z drugimi in med drugimi, in tako pristno doživljati soljudi.

Da se bo človek znal srečati s samim seboj, se mora najprej naučiti nenehno poglobljati se in opazovati. Odnos do sebe mora biti spoštljiv, nenasilen. Le tako bo lahko nadziral svoje potrebe, tako fiziološke kot željo, da bo sprejet med soljudmi, sodelavce, da bo deležen ljubezni, dobrote, varnosti in razumevanja.

Vse to zahteva zavzetost za svojo bivanjsko raven, torej dejavnost, prizadevanje za boljše, naprednejše v sebi in okolici, nujno poglobljanje v duhovno razsežnost svojega bivanja, izobraževanja in povezovanja z drugimi ljudmi.

Le tako bomo znali živeti z drugimi in med drugimi. Kajti le, če ljudi gledamo v nekem medsebojnem odnosu, bodisi v družini, razredu, zbornici, dobijo različne osebe pravi smisel, potreben za dve ravni doživljanja v odnosu jaz-ti in jaz-ono. Rabnostna raven jaz-ono je potrebna za zadovoljevanje osebnih potreb. Jaz-ti, odnosnostna raven doživljanja, pa nam pomeni ponotrnanje.

Ta srečevanja so nujen pogoj za osebnostni rast in nova doživljanja. V srečanju odkrivamo nove vrednote, prvine in bogastva, ki so v notranjosti osebe, puščajo neko sled v človeškem spominu in odkrivajo skupno dostojanstvo.

Poseben položaj v medsebojnih odnosih pa ustvarja komunikacija med učiteljem in učenecem, ki nastane v nekem določeni okoliščinah, ob določeni učni zmogljivosti, na določeni šoli, pri določenem učnem predmetu, pri določeni učni snovi, v določenem učnem sistemu – ta pa največkrat zanemarljivo številne plasti učenceve osebnosti in peha učitelja v ustvarjanje nezavidljivih interakcij.

To je najbolj pereče pri ocenjevanju. Z ocenjevanjem držimo učenca v napetosti in ustvarjamo stresno situacijo, ta pa potem spet vpliva na učitelja. Da bi tak položaj ublažili, učencu ne dokazujemo, kako nesposoben je in da nič ne zna, ne zbijamo mu tesnobe ali celo strahu in mu ne izničimo vrednote znanja.

Učni načrt naj bo dober, saj bomo le tako znanje približali povprečju.

Proti koncu prvega dela nam je predavateljica omenila še deset stebrov dobre vzgoje, ki niso vidni v vzgojno-izobraževalnih programih.

Da bo naša vzgoja prava, mora temeljiti na **duhovni harmoniji**, povrniti pa se mora tudi **zaupanje** v človeka.

Pri vzgoji je zelo pomembna **samozavest** v bivanjskem pomenu besede, torej da pripadamo neki skupnosti, bodisi družini ali pa razredni skupnosti, ki prinaša človeku potrebno moč in osebni ponos.

Ta pripadnost skupnosti ne sme okrniti **svobode**, ki pa ne pomeni, da učencu dovolimo vse. To svobodo nosimo v sebi, v svoji notranjosti, zunanji svet nam je ne more dati. Da pa se bo učenec razvil v svobodno osebnost, mora imeti dober **zgle**d v starših in učitelju, ki naj bo trdna in zdrava osebnost.

Učitelj naj pri vsakem učencu najde področje, v katerem se ta odlikuje, znati ga mora **pohvaliti**. Tako bo zadostil učenčevi potrebi po potrditvi, tega pa smo ljudje zelo zelo potrebni. Tudi **ljubezen** nujno sodi v razred kot edina vez, ki usklajuje nasprotja.

Vse to nam omogoča **resno delo** v razredu. Zavedati se moramo, da se motivacija zvečuje le, če temelji na človeških in osebnih odnosih. Učenje je lahko brezosebno, vzgoja ne, vse **učne vsebine** pa imajo v sebi dovolj vzgojnega.

Pri vsem tem pa je pomembna **vera**, predvsem v človeka. Učitelj naj ne vodi učenca v hišo svoje modrosti, ampak k pragu njegovega duha.

V drugem delu je predavateljica odgovarjala na številna vprašanja udeležencev srečanja, ki kažejo, kako nujno je, da zavestno ustvarjamo medčloveške odnose na vseh ravneh.

MARIJA ŽABJEK

● CELOVEC

Medkulturno srečanje na pedagoški akademiji

V okviru akcije Alpe-Jadran je bilo 9. 10. 1990 na Pedagoški akademiji v Celovcu srečanje učencev, učiteljev in staršev treh dežel: Koroške, Slovenije in Furlanije. Srečanja se je udeležilo 150 mladih iz Celovca, z blejske Osnovne šole prof. dr. Josipa Plemlja ter z osnovne in s srednje šole P. Valussi iz Vidma. Lahko smo spremljali petje mladinskega zbora iz Škocijana, ogledali smo si prikaz dvojezičnega pouka z ljudske šole iz Bistrice v Rožu, gostujoče šole pa so se predstavile pod naslovom Moja šola – tvoja šola. Športne in zabavne igre na šolskem dvorišču so premostile vse

jezikovne ovire, slovenski, nemški, italijanski in angleški jezik so se povsem pomešali med koroške izraze. Minimus je postal tudi naš internacionalni, a povezujoči svet.

Dan je bil namenjen spoznavanju in navezovanju prvih stikov, manj izmenjavi izkušenj. Učitelji smo s pridom izmenjavali izkušnje, starši so govorili o izkušnjah z vzgojnih področij.

Ko smo se ločili, je v vseh ostala želja po ponovnem srečanju in pohvala akademiji, organizatorici tega dogodka. Lepo bi bilo, če bi povezava med šolami postala tradicionalna.

MARIJANA ERI-BIRK

Delegacija delavcev v svetu OSNOVNE ŠOLE BAZA 20 DOLENJSKE TOPLICE

razpisuje prosta dela in naloge

– **UČITELJA RAZREDNEGA POUKA**, končana PA, smer razredni pouk, za določen čas, nastop dela 1. 11. 1990, konec dela 31. 8. 1991

Prijave z dokazili sprejema Osnovna šola Baza 20 Dolenjske Toplice, Pionirska cesta 35, 68350, Dol. Toplice, 8 dni po objavi razpisa. Kandidati bodo obveščeni o izbiri v 15 dneh po objavi razpisa.

sporočila

OSNOVNA ŠOLA PETRA ŠPRAJCA-JURA ŽALEC

razpisuje natečaj za razstavo:

5. BIENALE OTROŠKE GRAFIKE na temo:

ČLOVEK, ENA JE ZEMLJA POD TABO

pod pokroviteljstvom SKUPŠČINE OBČINE ŽALEC IN TISKARNE MARGINALIJA PETROVČE

Razstava bo septembra 1991 ob praznovanju taborskih kulturnih dni v večnamenskem prostoru osnovne šole Petra Šprajca-Jura Žalec. Sodelujejo lahko učenci od 1.– 8. razreda osnovnih šol Slovenije. Strokovna komisija bo razdelila 10 enakovrednih nagrad šolam, avtorjem in njihovim pedagogom. Vsi udeleženci razstave pa bodo prejeli priznanje za sodelovanje, kataloge in značke.

Vsaka šola lahko pošlje največ 10 grafik do velikosti 70 x 90 cm brez kartonskih okvirov. **Grafike pošljite do 31. marca 1991 na naslov: OŠ PETRA ŠPRAJCA-JURA ŽALEC, Šilihova 1, 63310 ŽALEC**

Na hrbtni strani grafike morajo biti tiskane nalepke z naslednjimi podatki:

- naslov grafike
- ime in priimek učenca, razred
- ime in priimek pedagoga
- ime in naslov šole

Šole naj pošljejo tudi skupni seznam poslanih del z istimi podatki. Že razstavljenih grafik ne pošiljajte.

Druge informacije o razstavi dobite po telefonu št. (063) 713-274.

● MEŽICA

Uspešen seminar

Skoraj 70 učiteljev predvsem prvega razreda osnovnih šol v slovenjgraški enoti Zavoda R Slovenije za šolstvo se je pred nedavnim zbralo v Mežici na enodnevnem seminarju, namenjenem spoznavanju učbenikov Slišim, vidim, pišem, ki sta ga sestavila mag. Anton Schellander in ljudskošolska učiteljica Irena Žele. Knjigo, ki je izšla pri celovski Mohorjevi družbi in jo že nekaj let uporabljajo pri začetnem pouku branja in pisanja slovensčine na koroških dvojezičnih ljudskih šolah, so letošnje spomladi s priporočilom Zavoda RS za šolstvo dobile na ogled vse osnovne šole v Sloveniji. Nastala je po sodobnih metodičnih postopkih prof. Gunthilde Schmoelzerjeve v učbeniku Silder – Woerter – Saetze, to pa pomeni, da je učenec s tem smotrno omogočeno, da se v šoli podobno učijo tako slovenskega kot nemškega jezika.

Profesor A. Schellander je najprej poglobljeno prikazal novejša jezikoslovna izhodišča za današnji pouk slovenskega jezika, ki jih je upošteval pri obravnavanem delu. Pri tem se je dotaknil nekaterih vprašanj slovenskega jezikoslovja nasploh in posebej nekaterih stališč dr. J. Toporišiča. Gotovo bo več sodelovanja osrednjih slovenskih jezikoslovcev z zamejskimi slovenisti lahko še obogatilo naš jezik – to lahko sklepamo tudi po ne-

katerih Schellandrovih predlogih za dopolnitev pravopisa in glasoslovja.

Slovenske učiteljice so z enakim zanimanjem spremljale praktične izkušnje soavtorice učbenika Irene Žele z ljudske šole na Božjem grobu pri Pliberku, ki je ob njegovi neposredni uporabi predstavila tudi še nekaj svojega dodatnega gradiva in pripomočkov. Skupna ugotovitev je bila, da je poseben način dela z novim učbenikom še posebno primeren za tako imenovano integrirano obliko pouka, ki učenec omogoča sproščen in uspešen prehod iz otroškega vrta in družinskega okolja v pravo šolo. Letos je poskusno vpeljujejo na 23 osnovnih šolah v Sloveniji.

Obravnavani učbenik je spodbudno ocenila tudi skupina slovenskih pedagoških strokovnjakov, v kateri so bili univerzitetna profesorja dr. Ljubica Marjanovič-Umek in mag. France Žagar ter učiteljica Irena Šimenc-Mihelič. Pričakujemo lahko, da bosta avtorja imela še več podobnih seminarjev po Sloveniji, Zavod RS za šolstvo pa ju namerava povabiti k sodelovanju pri nastajanju novih slovenskih učbenikov za začetni pouk v osnovni šoli. Seminar v Mežici je že pokazal, da se bodo tudi šole v Sloveniji odločale za uporabo tega učbenika, to pa je gotovo še dodatno priznanje obema avtorjema.

FRANČEK LASBAHER

Knjigo **Psihološke pravice otrok** lahko naročite na naslov: **Društvo psihologov Slovenije, Filozofska fakulteta v Ljubljani.**

POPRAVKI

V članku Berte Golobove **Z znanstvenih višav na šolska tla**, objavljenem na drugi strani 14. številke Prosvetnega delavca, popravljamo napake, ki so nastale v tiskarni.

Prvi stavek se pravilno glasi: Zborovanje slavistov je tudi letos obsegalo dva **predavanjska** dneva in en izletniški dan. V drugem stavku prvega odstavka je namesto besede **povprek** zapisano **popravek**. In na-

prej: namesto 190-letnice Slomškovega rojstva so dolžni spomniti... mora biti: so se dolžni spomniti. V drugem odstavku sta napačno zapisani imeni Ljuba – pravilno: **Ljubka Šorli-Bratuž** in Petra Kuplenika – pravilno: **Kupljenika**. V tretjem odstavku: ... je od poslušalcev terjala – pravilno: **terjalo**: ... zdajšnjih diplomantov in tistih, ki so tudi – pravilno: **študij** – končali pred desetletjem. Avtorici in bralcem se iskreno opravičujemo.

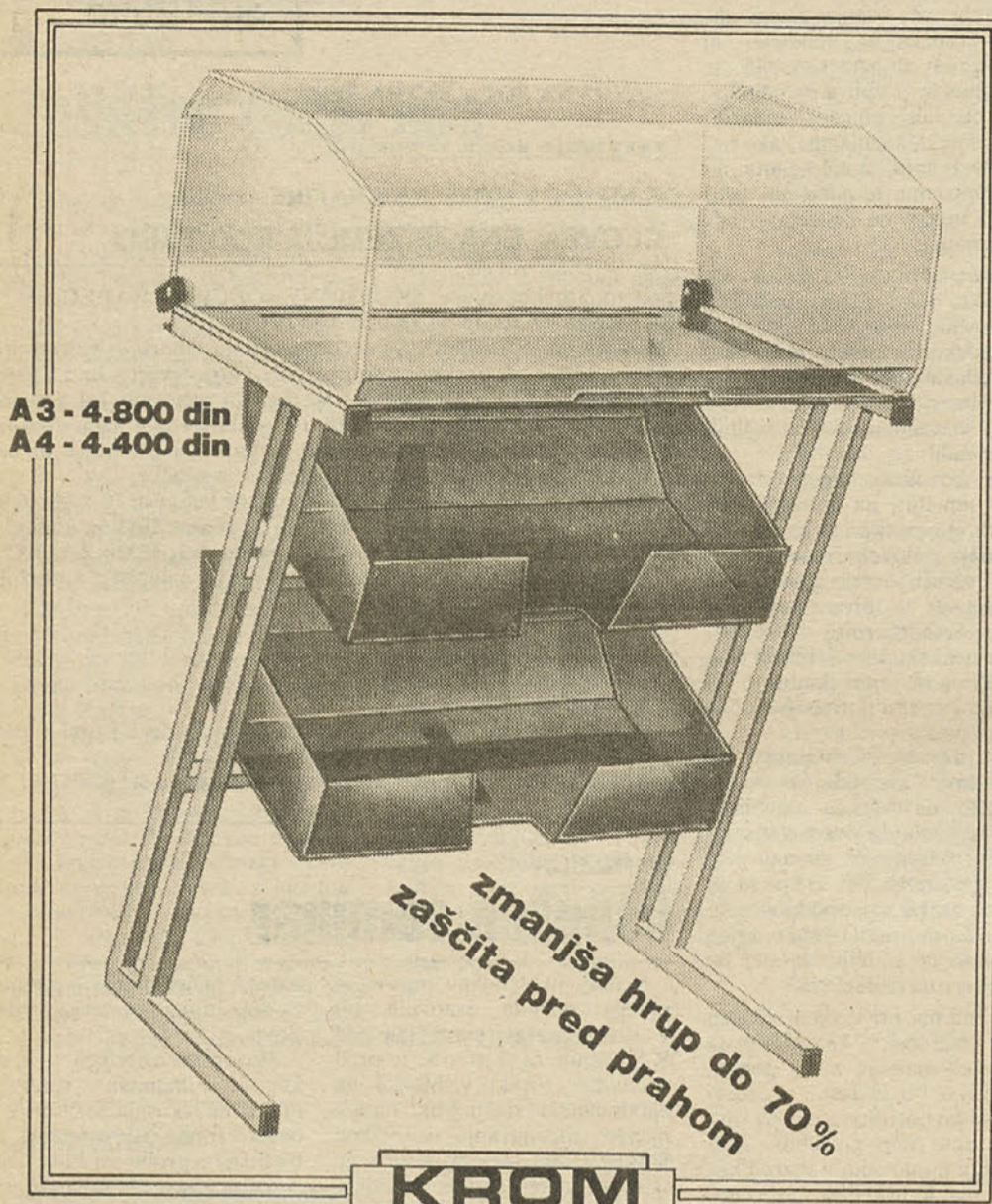
Komisija za delovna razmerja
OSNOVNE ŠOLE PREŽIHOVEGA VORANCA,
LJUBLJANA, Prežihova 8
razpisuje prosta dela in naloge

– **UČITELJA RAZREDNEGA POUKA**, (vodjo oddelka podaljšane bivanja) za določen čas do 30. junija 1991.

Prošnje z dokazili o izobrazbi sprejema komisija 8 dni po objavi razpisa.

MIZA ZA TISKALNIK

s pokrovom

A3 - 4.800 din
A4 - 4.400 din

zmanjša hrup do 70%
zaščita pred prahom

KROM

KROM, 61210 Ljubljana - Gunclje, Goljarjeva 9, Tel: 061/50123, 51661.

OBLIKA IN MODEL

OBILO ZABAVE,
TO JE PRAVA
REKREACIJA

ZA ZAČETNIKE IN ZA SREDNJO STOPNJO ZNANJA

Model	101 Sr	101 Jr
Velikost	6 - 12	3 - 5
Vozno ogrodje	najlonski odlitek bel	aluminij črna grafika
Čevelj	poliuretanski odlitek mat površinska obdelava / črna	poliuretanski odlitek mat površinska obdelava / črna
Vložek	zračen pena visoke gostote oblazinjenje	zračen pena visoke gostote oblazinjenje
Kolesca	črna 65% prožnost 82 A	črna 65% prožnost 82 A
Ležaji	- 608 zz / polprecizni - namazani	- 608 zz / polprecizni - namazani

* višina odboja pri prožnem trku

ZASTOPSTVO INOZEMSKIH FIRM
IN NOTRANJA TRGOVINA, P.O.
61000 LJUBLJANA
MOŠE PIJADEJEVA 27

P.P. 215-IV
TELEFON: (061) 321 445
TELEK: 31 153 HERMES VU
TELEFAX: (061) 324 554

CIMEX

INTERNATIONAL

VELIKA BRITANIJA

Na voljo je več kot 60 modelov za kompletno čiščenje podov in oblog v upravnih prostorih, hotelih, v šolah proizvodnih prostorih ter lokalih in pomičnih stopnic v veleblagovnicah in drugih upravnih prostorih.

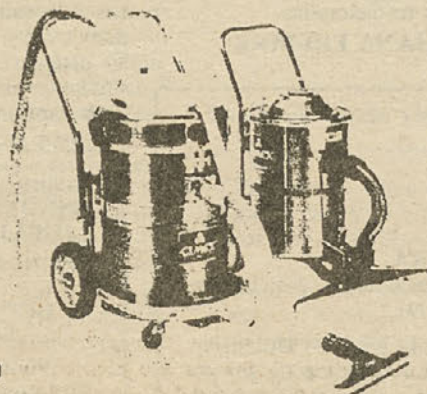
Prednosti strojev CIMEX:
3 rotirajoče krtače,
smer vrtenja
levo—desno, boljše
čiščenje
in enakomerna
uporaba krtač.

KRATKI DOBAVNI
ROKI

SERVIS IN NADOMESTNI
DELI ZAGOTOVLJENI
GARANCIJA 12 MESECEV

Informacije:
HERMES, Ljubljana,
M. Pijadejeva 27,
tel. (061) 321-445, int. 59

SČASOMA SE VSI SPRIJAZNIMO Z LASTNIMI ZMOŽNOSTMI. NAJ SE ON ŽE ZDAJ SPRIJAZNI S SVOJIMI?

Med nami so otroci in odrasli, ki imajo zaradi nepravilnosti v delovanju možgan motnje v gibanju, drži, motnje vida, sluha in govora, lahko so žrtev epileptičnih napadov, vedenjskih motenj in umske nerazvitosti. Okvare so prirojene ali pa pride do njih med porodom oziroma v zgodnjem otroštvu.

Letos se bo v Sloveniji spet rodilo okoli sto otrok z možgansko okvaro. V naši moči je, da jim pomagamo. Skupaj bomo ustvarili okoliščine, v katerih bodo živeli bolj samostojno. Tako bodo tudi njihovi trenutki bolj polni in lepši.

Dajmo jim možnost polnega življenja.

Že danes prispevajmo zanje.

ŽIRO RAČUN

50105-678-75233

Zabavljamo se podjetju

ČZP
Prosvetni
delavec

ki je za oglašni prostor odstopila v korist
Zveze društev za cerebralno paralizo Slovenije

ZVEZA
DRUŠTEV ZA
CEREBRALNO
PARALIZO
SLOVENIJE